

INTERNETOWY PRZEWODNIK GIMNAZJALISTÓW

EDUSKA

NOWA EDYCJA

LITERATURA

SZTUKA PISANIA

GRAMATYKA

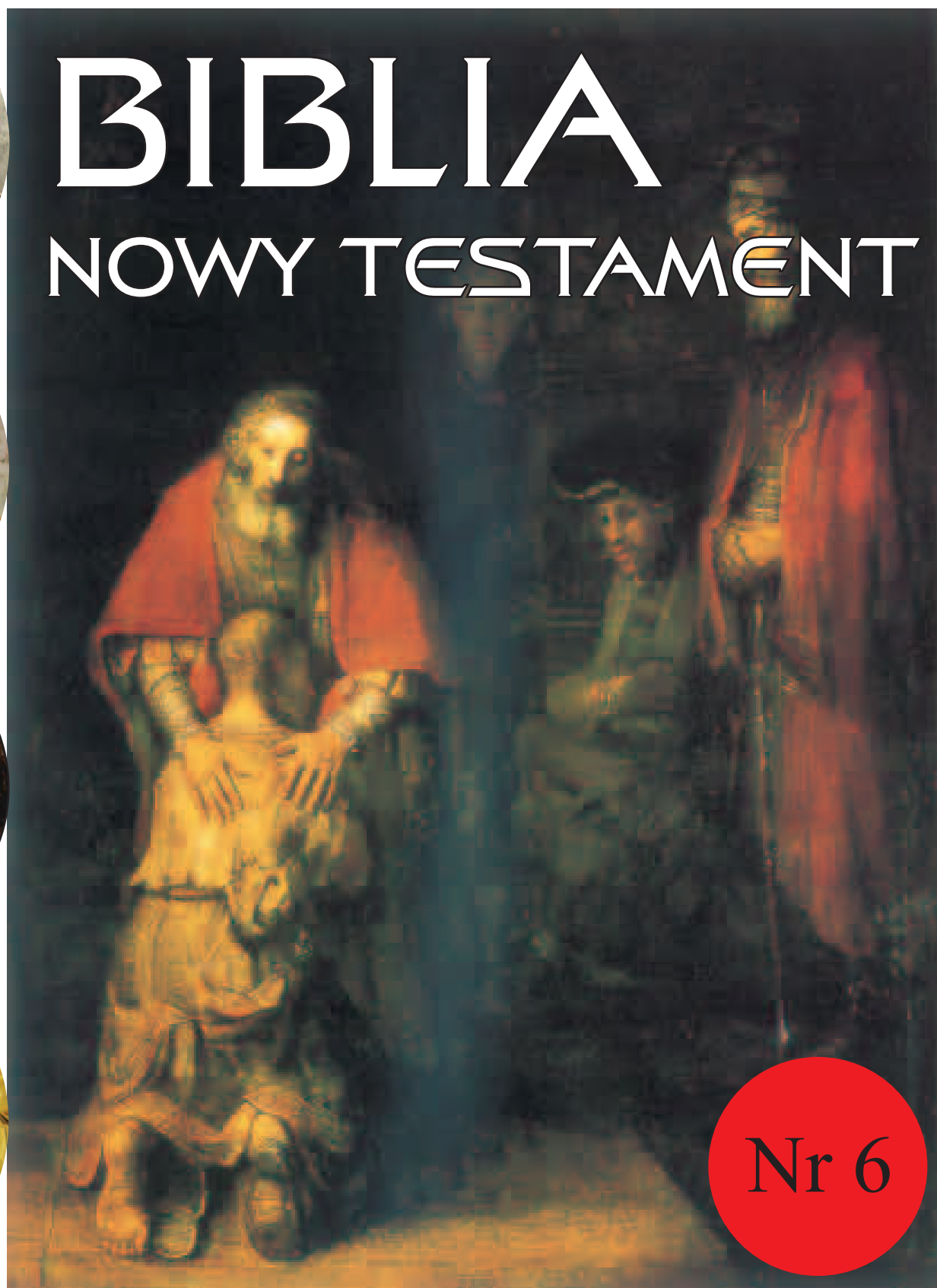

HISTORIA

WOS

BIBLIA NOWY TESTAMENT

Nr 6

„NOWY TESTAMENT”

WAGA „NOWEGO TESTAMENTU” DLA CHRZEŚCIJAN:

- Jest świętą księgą (sacrum)
- Opiewa dzieje i czyny najważniejszej postaci dla chrześcijan – Chrystusa
- Zawiera naukę Chrystusa – wyznaczniki religii i etyki chrześcijańskiej, w tym najważniejszy nakaz – miłości bliźniego
- Zawiera historię pierwszych apostołów i powstania Kościoła

Nowy Testament wieńczy najsłynniejsze proroctwo dotyczące końca świata

POSTACIE – „NOWY TESTAMENT”

NOWY TESTAMENT

- **Powstał** – w I w. naszej ery
- **Język** – grecki i aramejski (w tym drugim pierwotnie *Ewangelia św. Mateusza*)
- **Główny temat** – dzieje i nauka Chrystusa, etyka chrześcijańska, wizja końca świata

TO TRZEBA WIEDZIEĆ!

Najważniejsze dla wiary, kultury, sztuki:

- Cuda czynione przez Chrystusa;
- *Kazanie na górze* – istota nauki, idea miłości;
- Mądrości zawarte w przypowieściach;
- Osoby Maryi i Marii Magdaleny;
- Dzieje męki Chrystusa;
- Postawa Piłata;
- Uwolnienie Barabasa;
- Zdrada Judasza;
- Ostatnia Wieczerza;
- *List św. Pawła do Koryntian*;
- *Apokalipsa św. Jana*.

→ JEZUS CHRYSZTUS

- Najważniejsza postać *Nowego Testamentu*. Jego dzieje są swoistym mitem religii chrześcijańskiej: kolejne w roku święta dotyczą Jego narodzin, męki i zmartwychwstania. Dla chrześcijan – Syn Boży, który stał się człowiekiem, twórca chrześcijaństwa, Mesjasz, nieuznany przez Żydów, dla wszystkich – postać historyczna (wspominana przez rzymskich kronikarzy). Idea miłości bliźniego, pokory i wyrozumiałości głoszona przez Chrystusa należy do najważniejszych elementów kultury, Jego męka i śmierć na krzyżu zaś do niewątpliwie najbardziej wstrząsających.

→ CO PAMIĘTAĆ O POSTACI CHRYSZTUSA?

- Posłannictwo Jezusa. Przyszedł, aby swoim cierpieniem zbawić ludzkość. Chrystus swoim życiem daje człowiekowi przykład bezinteresownego poświęcenia się za innych i dla innych, życia z miłości i dla miłości (*Przypowieść o miłosiernym Samarytaninie*; obrona jawnogrzezniczcy).
- Daje ludziom przykazanie miłości: *Będziesz miłował Pana, Boga swego, całym swoim sercem, całą swoją duszą, całym swoim umysłem i całą swoją mocą i Będziesz miłował swego bliźniego jak siebie samego* (o miłości chrześcijańskiej mówi też m.in. *Hymn o miłości z 1 listu do Koryntian* św. Pawła).
- Jest wcieleniem i obrońcą prawdy i swoim życiem daje przykład, że należy jej bronić bez względu na okoliczności (rozmowy Jezusa z faryzeuszami, przesłuchanie przed Sanhedrynem, rozmowa z Piłatem).
- Pokazuje, że Bóg kocha wszystkich ludzi, a tych, którzy zblądzili, zeszedli z drogi przykazań Bożych, zawsze chętnie ponownie przyjmie, nadal ich kocha i chroni, jest z nimi (*Przypowieść o synu marnotrawnym*, *Przypowieść o zagubionej owcy*).

→ MARIA – MATKA CHRYSZTUSA

- Łączy w sobie dziewictwo z macierzyństwem, jest ideałem chrześcijańskiej kobiecej świętości. Jest niezbędnym pośrednikiem między boskością Ojca a człowieczeństwem Syna, który poczęty został za pośrednictwem Ducha Świętego. Towarzyszy Chrystusowi, troszczy się o swego Syna i cierpi wraz z Nim.
- Zawsze z Marią skojarz: zwiastowanie, cud niepokalanego poczęcia, symbol Świętej Rodziny, cierpienie matki.

→ MARIA MAGDALENA – CZYLI MARIA Z MAGDALI

- Najwierniejsza towarzyszka Chrystusa, namaściła mu stopy olejkami, była przy Nim w chwili śmierci. Tradycja widzi w niej pokutującą jawnogrzeznicę, której Chrystus wybaczył. Jedną z ulubionych postaci malarzy.

→ JAWNOGRZESZNICA

- do potępiających ją tłumów Chrystus miał powiedzieć: „Kto z was jest bez grzechu, niech pierwszy na nią rzuci kamień”.

→ BARABASZ

- Złoczyńca, który został uwolniony przez tłum. Kiedy, korzystając ze zwyczajowego prawa Paschy – prokurator Judei zapytał, kogo uwolnić, miał nadzieję, że lud uwolni Chrystusa. Ale tłum zawołał: *Uwolnij Barabasa*, i tak się stało.

→ HERODIADA

– jedna z mniej sympatycznych postaci *Nowego Testamentu* – kochanka Heroda Antypasa. Jej nienawiść do Jana Chrzciciela była przyczyną jego śmierci. Sam Herod, który aresztował Jana Chrzciciela, gdy ten potępił jego cudzołóstwo, odczuwał szacunek, a nawet lęk wobec świętego męża. Nie zamierzał zrobić mu krzywdy. Herodiada wymogła to na nim podstępem. Sprowadziła swą piękną i umiejącą wdzięcznie tańczyć córkę Salome, by wystąpiła przed Herodem. Ten, oczarowany tańcem, obiecał spełnić jej dowolne życzenie... Salome zażądała głowy proroka. I otrzymała ją na tacy. Historia ta cieszyła się powodzeniem w sztuce schyłku XIX w.

→ ŁAZARZ

– patron trędowatych, a nawet – od jego imienia pochodzi słowa „lazaret” (szpital wojskowy). Jest bohaterem jednego z cudów uczynionych przez Chrystusa, który wskrzesił go do życia w cztery dni po śmierci.

→ JUDASZ ISKARIOTA

– typ biblijnego zdrajcy. Wydał Chrystusa, opłacony trzydziestoma srebrnikami, które po dziś dzień oznaczają hańbiącą łapówkę. Symbolem Judasza jest sakiewka, „judaszowe włosy” – to rude, bowiem przedstawiano Judasza jako człowieka rudego. Judasz poruszony własnym czynem ginie samobójczą śmiercią – wiesza się. Odtąd taka śmierć przypisana została zdrajcom.

→ PIŁAT PONCJUSZ

– rzymski prokurator Judei, który uchylił się od wydania wyroku na Jezusa. Zwrot *umyвам ręce* oznacza – nie biorę za to odpowiedzialności, róbcie, jak chcecie, w gruncie rzeczy nie zgadzam się z tym, ale nie będę się wtrącać. Taką postawę przyjął Piłat w sprawie wyroku wobec Chrystusa, wydanego przez Sanhedryn, a zatwierdzonego przez Poncjusza Piłata – podobno wbrew jego przekonaniom. Według *Ewangelii św. Mateusza* Piłat publicznie dokonał gestu umycia rąk i rzekł: *Nie jestem winien krwi tego sprawiedliwego, wasza to rzecz.*

Ten symbol wywodzi się ze zwyczaju, który kultywowano w wypadku znalezienia zabitego człowieka, gdy sprawca pozostawał nieznanym. Wówczas starszyzna miejska winna zabić jalo-wicę, umyć nad nią ręce, mówiąc: *Ręce nasze krwi tej nie wylały ani oczy nie widziały.*

Pokutująca Magdalena,
Georges de La Tour

APOSTOŁOWIE

Uczniowie i pomocnicy Chrystusa, którzy po Jego śmierci przejęli misję głoszenia dobrej nowiny. Było ich 12 (miejsce Judasza zajął Maciej).

O APOSTOŁACH ZAPAMIĘTAJ:

- • **święty Piotr** – *Nie ryby będziesz łowił, lecz dusze* – powiedział mu Chrystus. Św. Piotr był pierwszym apostołem. Jest postacią wielką i bardzo ludzką – gdy pojmwano Jezusa, najpierw unosi się gniewem, raniąc jednego z Jego ciemiężycieli, by potem, *nim kur zapieje*, trzykrotnie się Go zaprzec. Po śmierci Chrystusa działa jeszcze dość długo. Ginie ukrzyżowany przez Rzymian.
- • **Judasz** – czarna owca wśród apostołów. To on wydał Jezusa sławnym (nazwanym później judaszowym) pocałunkiem, w dodatku za nędznych 30 srebrników. Skończył marnie – nękanie poczuciem winy powiesił się. W malarstwie przedstawiany w żółtych szatach i z rudą brodą, co uznawano za nieodłączne atrybuty zdrajcy.
- • **święty Paweł** – początkowo, jako zapalony prześladowca chrześcijan, nazywał się Szaweł. Nawrócił się dopiero po śmierci Chrystusa, który ukazał mu się w całym swym majestacie na drodze do Damaszku. Po tym wydarzeniu oślepił na trzy dni, a kiedy wrócił mu wzrok – przyjął chrzest i rozpoczął gorliwą działalność apostołską.
- • **Jan Chrzciciel** – jego działalność była zapowiedzią działalności Chrystusa. Głosił potrzebę chrztu i chrzczył masowo ludzi nad rzeką Jordan. Przez niektórych był nawet uważany za Mesjasza – tym bardziej że to on ochrzcił Chrystusa. Zginął uwięziony przez Heroda.

Ewangelisci to:

św. Mateusz, św. Marek, św. Łukasz, św. Jan – autorzy czterech *Ewangelii Nowego Testamentu* przedstawiających dzieje i naukę Chrystusa.

Ewangelie są **synoptyczne** – tzn. że dotyczą tych samych zdarzeń, a opowiedziane przez różne osoby wersje uzupełniają się i naświetlają różne aspekty dziejów.

Z teologicznego punktu widzenia Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch Święty to trzy osoby Boskiej Trójcy.

Zawsze z Chrystusem kojarz:

- bezgraniczne umiłowanie ludzkości,
- poświęcenie dla odkupienia grzechów,
- ideał miłości bliźniego i miłosierdzia wobec wroga.

JEZUS CHRYSZTUS – DZIEJE I DZIAŁALNOŚĆ

- Jego narodziny czcimy co rok, zimą, wypatrując 24 grudnia pierwszej gwiazdy na niebie...
- **Jezus narodził się w Betlejem**, w stajni, ponieważ z powodu wielkiego spisu ludności w mieście znalazło się bardzo dużo ludzi i nie dla wszystkich starczyło miejsca w gospodach. Towarzyszyły temu takie wydarzenia jak ukazanie się komety i wizyta trzech mędrców ze Wschodu. W przepiślowym terminie, osiem dni po urodzeniu, Jezus został obrzezany w świątyni w Jerozolimie. Niedługo potem Święta Rodzina uciekła do Egiptu przed rzezią niewiątek dokonaną w okolicach Betlejem przez żołnierzy Heroda, który dowiedział się o narodzeniu Mesjasza. Po śmierci Heroda Maryja i Józef z małym Jezusem wrócili w rodzinne strony i osiedlili się w Nazarecie, w prowincji Galilea. Gdy Jezus miał dwanaście lat, podczas wizyty w Jerozolimie zgubił się na trzy dni swoim ziemskim rodzicom. Po długich poszukiwaniach odnaleźli Go w świątyni, gdzie prowadził dysputy z uczonymi teologami, znacznie nad nimi górując. Potem wrócił do Nazaretu. Uwaga – Jezus urodził się w Betlejem, a wychowywał w Nazarecie.
- **Moment przełomowy** – rozpoczęcie działalności – nastąpił, gdy Chrystus miał około trzydziestu lat. Wówczas pojawił się nad rzeką Jordan i został ochrzczony przez Jana Chrzciciela. Po ceremonii usłyszano głos Boga: „Tyś jest mój Syn umiłowany – w Tobie mam upodobanie”. Ochrzczony Chrystus udał się na pustynię, gdzie przez czterdzieści dni pościł i był kuszony przez diabła. Wyszedł jednak z tego bez szwanku i odwiedził Betanię, gdzie przyłączyli się doń pierwsi uczniowie. Jakiś czas potem dokonuje w Kanie pierwszego cudu.
- **Odwiedza Jerozolimę** i wypędza kupców ze świątyni. Potem wraca do Galilei, gdzie rozpoczyna intensywną działalność nauczycielską. To wtedy wygłasza większość przypowieści, czyni cuda, wreszcie wygłasza kazanie na Górze. Rośnie Jego popularność, a jednocześnie wzrasta wobec Niego wrogość środowisk kapłańskich i arystokratycznych. Po ponad roku wyrusza w podróż misyjną po Judei. Na jej zakończenie wjeżdża do Jerozolimy.
- Gdy nadchodzi święto zwane Paschą odbywa się Ostatnia Wieczerza, w czasie której Chrystus objawia ostatecznie apostołom swoje powołanie. W nocy po niej Jezus, wydany przez Judasza, zostaje pojmany. Rankiem Sanhedryn, sąd religijny, skazał Go na śmierć. Wyrok jednak wymagał zatwierdzenia przez Rzymian, więc doprowadzono Chrystusa przed oblicze Poncjusza Piłata. Ten zamierzał go zwolnić po uprzednim wychłostaniu. Kapłani jednak zdecydowanie żądali kary śmierci. Wówczas Piłat, symbolicznie umywając ręce, dał im wolną rękę. Zastniała jeszcze jedna szansa uwolnienia Jezusa – z okazji Paschy Rzymianie pozwalali ludowi wybrać jednego ze skazańców, który zostanie zwolniony. Lud jednak wybrał pospolitego zbrojnicę – Barabasza. Wieczorem Chrystus został ukrzyżowany na wzgórzu Golgota, gdzie zmarł. Został pogrzebany, a na trzeci dzień zmartwychwstał, Jego uczniowie znaleźli pusty grób. Mękę i ukrzyżowanie Chrystusa czczą chrześcijanie corocznie podczas Wielkiego Postu, zmartwychwstanie świętujemy w Wielkanoc.

CUDA CHRYSZTUSA I ICH SYMBOLIKA

- **CZYM SĄ CUDA?**
To zjawiska, które nie wynikają z tradycji ustnej. Cuda Chrystusa utrwalone przez *Pismo Święte* traktuje się obecnie jako wyraz Jego mocy i możliwość ingerencji w sprawy ludzkie.
- **JAKĄ ROLĘ SPEŁNIAŁY?**
Generalnie rolą cudów jest wzbudzenie lub umocnienie wiary, wierzący dostrzega bowiem w cudzie objawienie Boga. Wszystkie cuda stanowią rodzaj przygotowania do cudu właściwego, dokonanego przez Boga w śmierci i we wskrzeszeniu Jezusa.
- **JAK JE ROZUMIEĆ?**
Nie musimy w sposób dosłowny traktować opowieści o cudach, szczególnie tych dokonywanych przez Jezusa w sferze przyrodniczej. Poprzez nie ukazywana jest nie tyle władza Jezusa nad przyrodą, ile Jego zdolność do czynienia dobra lub też odwracania naturalnego biegu rzeczy.

CUD W KANIE GALILEJSKIEJ

To pierwszy cud Chrystusa wywołujący czasem żartobliwe interpretacje. Kiedy na weselu, na którym Jezus i Jego Matka byli gośćmi, zabrakło wina, Jezus nakazał napełnienie stągwi (naczyń przeznaczonych do rytualnych oczyszczeń) wodą. Po podaniu napoju gościom ci stwierdzili, że najlepsze wino zostało podane na końcu. Jak pisze ewangelista:

Taki to początek znaków uczynił Jezus w Kanie Galilejskiej. Objawił swoją chwałę i uwierzyli w Niego Jego uczniowie.

W zdaniu tym sformułowano główną ideę zawartą w tym cudzie – ukazanie mocy Chrystusa, który może wykorzystywać ją, jak chce – w tym przypadku przychylił się po prostu do prośby swej Matki. Ale znamienne są Jego słowa, którymi na życzenie owo zareagował:

Czyż jeszcze nie nadeszła godzina moja?

Świadczyć one mogą o pewnym dystansie Jezusa, który jest jakby pogrążony w myślach o swej „ostatecznej” godzinie – godzinie męki i zmartwychwstania. Ewangelista Jan uważa, że wino, w które została przemieniona woda, symbolizuje nowe czasy zapoczątkowane przez Jezusa – tak jak owo wino: obfitsze i lepsze.

CUD Z RYBAMI

Opowieść mówi o tym, jak to po bezowocnym połowie nocnym uczniowie na czele z Szymonem Piotrem raz jeszcze zarzucają sieć na rozkaz Jezusa i zostają nagrodzeni wyjątkowo obfitym połowem. Zdarzenie to dotyczyć może zarówno sfery materialnej (możliwość zyskania jada), jak i duchowej, sugerując konieczność analogicznego, nieustannego, pełnego oddanej wiary „łowienia” ludzi. Podobnie można interpretować cud o rozmnożeniu chleba, upatrując w nim zarazem konkretnej pomocy Jezusa dla głodnych ludzi, ale także przejaw symbolicznej mocy, która nie pozwoli zginąć dobrem i sprawiedliwym.

WSKRZESZENIE ŁAZARZA

Łazarz, przyjaciel Chrystusa, zachorował i umarł. Jezus nie uzdrowił go, mimo że dokonywał wcześniej cudów uzdrowień, a komentuje to wobec swych uczniów tak: „Łazarz umarł, ale raduję się, że mnie tam nie było, ze względu na was, abyście uwierzyli”. Wnioskujemy z tych słów, że Jezus po raz kolejny tym wyjątkowo niezwykłym cudem, jakim jest przywrócenie życia zmarłemu człowiekowi – okazuje swą nieskończoną moc. Uprawnia też do nadziei, że ci, którzy wierzą, doznają cudu zmartwychwstania, mogą nie bać się śmierci.

WAŻNE TERMINY ZWIĄZANE Z „BIBLIĄ”

- **Testament** – z łac. *testamentum* – przymierze. Tak nazwano dwie części Biblii – *Stary* i *Nowy Testament*. Księgi te są symbolem przymierza, jakie zawarł Bóg z Narodem Wybranym – *Stary Testament* i z człowiekiem w ogóle – *Nowy Testament*.
- **Dekalog** – z gr. *dekalogos*, *deka* – dziesięć, *logos* – słowo. Zbiór dziesięciu przykazań, wrytych na dwóch kamiennych tablicach, które dostał Naród Wybrany za pośrednictwem Mojżesza od Boga na górze Synaj. Przykazania są zbiorem norm moralnych i religijnych uznawanych zarówno przez chrześcijan, jak i przez Żydów.
- **Psalm** – z gr. *psalmos* – dźwięk instrumentu. Liryczna pieśń religijna o charakterze modlitewno-dziękczynnym wywodząca się ze *Starego Testamentu*. Psalmi kierowane są do Boga, odbiorcy próśb, podziękowań i pochwał.
- **Werset** – z łac. *versus* – wiersz. Jest to wyodrębniony graficznie odcinek tekstu, obejmujący kilka zdań tworzących całość znaczeniową i rytmiczną.
- **Kazanie** – to tekst o charakterze napominającym albo perswazyjnym. Kazania głosi kapłan w czasie uroczystości religijnych, wtedy jest to utwór okolicznościowy lub komentujący wybrane fragmenty *Pisma Świętego*. *Ewangelia* zawiera np. Kazanie na Górze wygłoszone przez Chrystusa.
- **Patriarcha** – z gr. *patriárches*, od *patriá* – ród, klan, rodzina + *árchein* – panować, władać przewodzić. Określenie nadawane w *Starym Testamencie* głowom rodów. W ścisłym znaczeniu słowa zaliczamy do nich Abrahama, Izaaka i Jakuba, uznanych za przodków narodu hebrajskiego. Patriarchami nazywano także dziesięciu obdarzonych wyjątkowo długim życiem ludzi opisanych w *Księdze Rodzaju* (dziesięciu praojców rodu ludzkiego, są to: Adam, Set, Enosz, Kajnan, Manael, Jared, Henoch, Matuzalem, Lamech, Noe).
- **Prorok** – z gr. *prophetes*, od *pro* – przed lub w imieniu + *phemi* – ja mówię – ten, który przemawia w imieniu Boga. W *Starym Testamencie* tak nazywano męża, który przemawiał w imieniu Boga. W tym znaczeniu prorokami nazywano Abrahama i Mojżesza. W *Nowym Testamencie* prorokami nazywano ludzi powołanych przez Boga do spełnienia konkretnej roli, np. Jan Chrzciciel miał zwiastować przyjście Mesjasza.
- **Ewangelia** – z gr. *euangelion* – dobra, radosna nowina; słowo dobre, pomyślne. Tak nazwano księgi religijne, wchodzące w skład *Nowego Testamentu*, które opisują życie, słowa i czyny Jezusa Chrystusa. W Biblii znajdują się cztery *Ewangelie* kanoniczne (uznane za napisane pod natchnieniem Ducha Świętego, święte) spisane przez św. Mateusza, św. Marka, św. Łukasza, św. Jana – uczniów Jezusa.
- **Ewangelista** – według *Nowego Testamentu* to głosiciel ewangelii, który nie był apostołem. Od czasu gdy słowo ewangelia zaczęło określać cztery pierwsze pisma *Nowego Testamentu*, zaczęto ewangelistami nazywać autorów tych pism – Mateusza, Marka, Łukasza i Jana.
- **Apostoł** – z gr. *apóstolos* – posłaniec, wysłannik Boży. Słowo to oznacza przede wszystkim dwunastu uczniów wybranych przez Jezusa na najbliższych towarzyszy, Jego świadków wobec świata i głosicieli Jego Ewangelii. Współcześnie termin ten określa tego, kto przekazuje naukę Ewangelii, często tego, kto broni idei lub szlachetnej sprawy.
- **Mesjasz** – z hebr. *Maszijah* – pomazaniec, naznaczony; z gr. *christos* – naznaczony, pomazaniec, namaszczonec. W starożytnej tradycji żydowskiej terminem tym określano ludzi poświęconych Bogu przez akt namaszczenia – króla, arcykapłana, kapłanów. W *Nowym Testamencie* Mesjaszem kazał się nazywać Chrystus.

PRZYPOWIEŚĆ – WAŻNY GATUNEK BIBLIJNY

Jeśli na teście pojawiłby się fragment *Nowego Testamentu* – to pewnie byłaby to przypowieść. Rozpoznasz ją łatwo – obrazek, który niesie pouczające przesłanie. Znasz ich sporo, związane są z naszą tradycją. Nawet bez trudu napisałbyś przypowieść! Przypomnij sobie założenia.

CZYM BYŁY PRZYPOWIEŚCI?

Zapamiętaj!

Dlatego istotą przypowieści jest parabolizm – pewna równoległość – fabuły pokazanej i prawdziwej myśli. Parabola to po grecku właśnie *zestawienie obok siebie* – pewna równoległość, analogia.

Przypowieść – to utwór narracyjny, krótka opowieść, która jest ilustracją ukrytej w niej mądrości. Czyli rzedstawione postacie i wydarzenia nie są tak naprawdę najważniejsze, lecz funkcjonują jako przykłady uniwersalnych praw, ukrytych przesłań. Oznacza to, że prosta, uboga fabuła jest tylko ilustracją, obrazkiem, który ukazuje głębsze treści. Właściwa interpretacja przypowieści wymaga, aby przejść od jej znaczenia dosłownego (widocznego na pierwszy rzut oka) do znaczenia ukrytego. Przykładem może być *Przypowieść o siewcy*. Obrazek zewnętrzny: to siewca siewie ziarno, które trafia na różny grunt. Jest to znaczenie dosłowne.

Natomiast znaczenie ukryte musimy odnaleźć:

- siewca to nauczyciel,
- ziarno to mądrość i nauka,
- gleba to słuchacze i uczniowie, w różny sposób wchłaniający podarowaną mądrość.

Znane inne przypowieści – o robotnikach w winnicy, o miłosiernym samarytaninie są zawsze ilustracją przesłania – obrazu miłości Boga do człowieka, o wierze, o postawie jaką powinien przyjąć chrześcijanin.

Jezus, aby przekazać ludziom swą naukę, używał prostych przykładów – krótkich opowiastek, które ilustrowały myśli i pouczenia, które chciał przekazać ludziom. I taki właśnie gatunek nazwano przypowieścią (parabolą), jej fabuła jest tylko pretekstem do ukazania ukrytych, uniwersalnych prawd.

CECHY PRZYPOWIEŚCI:

- obrazowa, prosta fabuła,
- przedstawia zdarzenia codzienne, znajome odbiorcom,
- opisuje je w sposób prosty,
- ma dwie warstwy, dwa znaczenia: zewnętrzne (bezpośrednie) – to, o którym opowiada, i ukryte, pośrednie przesłanie, głębszą naukę,
- często operuje nośną maksymą, przysłowiem wyrażającym myśl, np.: *Pierwsi będą ostatnimi, a ostatni pierwszymi (Przypowieść o robotnikach w winnicy)*.

DLACZEGO TO WAŻNE?

Przypowieść jest ważna, bo jest pouczeniem, swoistym kodeksem postaw i wyjaśnień – jak żyć, jako rozumieć naukę Chrystusa.

PRZYPOWIEŚĆ O MIŁOSIERNYM SAMARYTANINIE

Samarytanin, który pomógł rannemu człowiekowi, pielęgnował go, podzielił się swoim majątkiem, jest symbolem miłosierdzia i współczucia człowieka dla człowieka.

Sens:

Przypowieść prezentuje wzór prawdziwej miłości bliźniego. Samarytanin dziś wciąż oznacza człowieka litościwego i miłosiernego.

PRZYPOWIEŚĆ O SYNU MARNOTRAWNYM

Opowiada o synu, który opuścił ojca. Gdy roztrwoniał majątek, powrócił, by być choć sługą w rodzinnym domu. Ojciec jednak okazał wielką radość z powrotu syna i przyjął go z powrotem do rodziny.

Sens:

Bóg cieszy się z każdego nawróconego grzesznika. Myśl tę ilustruje postawa ojca, który wita radośnie marnotrawnego syna wracającego z włóczęgi. Powrót do rodziny traktuje tak, jakby umarły syn ożył. Ojciec obrazuje Boga, syn grzesznika, który się odnalazł i wraca na łono Kościoła.

PRZYPOWIEŚĆ O ROBOTNIKACH W WINNICY

Mówi o gospodarzu, który najął ludzi do pracy w winnicy. Umówił się co do zapłaty – po denarze. Dostali denara ci, co pracowali od świtu, i ci, co od południa, a nawet ci, co przyszli wieczorem. Dziwne? Nawet niesprawiedliwe? Tak – według ludzkich kryteriów nie wszystko tu się zgadza – my, ludzie, nigdy nie zapłacilibyśmy tyle samo za dzień, ile za godzinę pracy!

Sens:

Winnica to królestwo niebieskie, gospodarz to Bóg, który obdarza swoimi łaskami, nie pytając, kiedy wierni przyszli do niego, czy kiedy się nawrócili. Bramy nieba są otwarte dla wszystkich, którzy zechcą się nawrócić. *Biblia* daje często rozwiązania różne od ludzkich wyobrażeń, prezentuje motyw „ukrytego planu” boskiego, zrazu niezrozumiałego dla człowieka, ale w gruncie rzeczy mądrego i dobrego.

PRZYPOWIEŚĆ O SIEWCY

Opowiada o tym, jak ziarno rozsiewane przez siewcę padało na różne podłoże. Raz padło na drogę i wydziobały je ptaki, nie weszło na kamiennym podłożu ani pomiędzy cierniami. Dopiero gdy trafiło na żyzną glebę, wydało plon bogaty.

Sens:

Dotyczy nauki Słowa Bożego – to ziarno, które nauczyciel rozsiewa między słuchaczami. Plon zależy od jakości gruntu, czyli od nas. Przypowieść zawiera nakaz, by być jak żyzna gleba, przyjmować nauki – wówczas dadzą one owoce.

PRZYPOWIEŚĆ O CELNIKU I FARYZEUSZU

Przedstawione są dwie modlitwy dwóch różnych ludzi – członka arystokratycznego stronnictwa religijnego bardzo dbającego o zewnętrzne formy kultu i celnika – czyli wykonawcy najbardziej wówczas pogardzanej i uważanej za grzeszną pracy. Modlitwa pierwszego to obłudne podziękowanie, że dotrzymuje rytualnych przepisów i nie jest taki okropny jak celnik. Modlitwa drugiego to pokorna prośba o przebaczenie. I oto ta druga okazuje się godną wysłuchania.

Sens:

Jasny – Bóg wysłucha szczerzej, a nie obłudnej modlitwy bez względu na to, kim jest człowiek zanoszony modły.

PRZYPOWIEŚĆ O TALENTACH

Pewien człowiek, wyjeżdżając w niebezpieczną podróż, pozostawił swój majątek pod opieką trzech sług. Pierwszemu zostawił pięć talentów, drugiemu dwa, a trzeciemu tylko jeden. Gdy po długim czasie powrócił, okazało się, że pierwszy i drugi podwoili jego majątek, a ten trzeci, zamiast się nim zaopiekować, zakopał go w ziemi. Zirytowany tym właściciel kazał zabrać mu jedyny talent i oddać temu, który zarobił najwięcej. Na koniec padają słowa: *Każdemu bowiem, kto ma, będzie dodane. Tak, że nadmiar mieć będzie. Temu zaś kto nie ma, zabrają nawet, to co ma.*

Sens:

Właściciel to nie kto inny niż Bóg, a trzej słudzy to ludzie, którzy różnie wykorzystali swe pozytywne cechy czy talenty (tym razem we współczesnym znaczeniu). Kara czeka tych, którzy nie rozwijają się, lekceważąc postęp.

PRZYPOWIEŚĆ O DOBREJ I ZŁEJ BUDOWLI

Oglądamy dwa obrazy: domu zbudowanego na silnej opoce, dzieła męża mądrego, i domu ustawionego przez głupca na piachu, który wytrzyma uderzenie wichru, powódź i deszcze? Oczywiście, ten na opoce.

Sens:

Ludzkie życie, wiara, poglądy zbudowane na trwałych podstawach i solidnych wartościach nie muszą obawiać się zniszczenia, są silne.

PRZYPOWIEŚĆ O WIDOWIM GROSZU

Opowiada o ubogiej kobiecie, wdowie, która złożyła w synagodze skromną ofiarę – tylko grosz. Wśród bogatych darów innych wiernych marnie wyglądał jej dar, lecz było to wszystko, co posiadała. Jezus uznał, iż to najwartościowsza ofiara, bo nie wartość obiektywna jest istotna, lecz to, ile znaczy dla ofiarodawcy.

Sens:

Wdowi grosz to dar okupiony wielkimi wyrzeczeniami, choć sam w sobie nie musi być wielki.

Zapamiętaj

Przypowieść, parabola – z hebr. *maszal* – porównanie, zagadka, alegoria; gr. parabolé, łac. parabola – zestawienie obok siebie. Jest to utwór narracyjny należący do **literatury moralistycznej**.

Fabula przypowieści jest silnie uschematyzowana i służy przedstawieniu pewnych prawd moralnych i filozoficznych. Oprócz znaczenia dosłownego przypowieść ma znaczenie ukryte, alegoryczne lub symboliczne.

Utwory alegoryczne były charakterystyczne dla literatury religijnej Bliskiego i Dalekiego Wschodu oraz *Nowego Testamentu*.

Najbardziej znane przypowieści to: *Przypowieść o synu marnotrawnym*, *Przypowieści o miłosiernym Samarytaninie*.

Gatunek ten wykorzystywała literatura późniejszych epok, np. romanizm, współczesność.

„BIBLIA” JAKO DZIEŁO O CZŁOWIEKU

CZŁOWIEK WEDŁUG „BIBLII”

- Stworzony przez Boga z miłości – na Boży obraz i Boże podobieństwo.
- Obdarzony przez Stwórcę wolną wolą, a zarazem wiedzą, co czynić wolno, a czego nie – to kontekst ważny przy ocenach czynów postaci literackich. Wolna wola człowieka jest odpowiedzią na pytanie o odpowiedzialność za swoje czyny. W *Biblii* Bóg mówi człowiekowi: **możesz**.
- Bóg uczynił człowieka panem ziemi i tego, co się na niej znajduje, nakazując mu, by czynił ją sobie poddaną – tak głosi *Księga Rodzaju*. Stanie się to punktem wyjścia postrzegania człowieka

jako potężnej istoty w epokach humanistycznych.

- Człowiek jest grzeszny – popełnia grzech i traci możliwość przebywania razem z Bogiem. Odtąd grzech i bunt zostają wpisane w jego naturę (czyn Kaina; historia wieży Babel; dzieje Sodomy i Gomory). Człowiek jest ułomny, słaby, wątpi. Ale zawsze ma szansę nawrócenia się – jak syn marnotrawny.
- Człowiek został stworzony do dawania i otrzymywania miłości. Stwórca zapowiada to już w *Księdze Rodzaju*, stwarzając go, a miłość zmysłową pięknie opisuje *Pieśń nad Pieśniami*. Sensem ludzkiego życia jest miłość – nakaz miłości do Boga i bliźniego zawarty jest w dekalogu, powtórzony w *Nowym Testamencie* nakazem i życiem Chrystusa.

DWIE KONCEPCJE ISTOTY LUDZKIEJ ZAWARTE W „BIBLII”

CZŁOWIEK POTĘŻNY

(*Psalm 8*)

[...]

*Gdy patrzę na Twe niebo, dzieło Twych palców,
księżyc i gwiazdy, któreś Ty utwierdził:
czym jest człowiek, że o nim pamiętasz,
i czym – syn człowieczy, że się nim zajmujesz?*

*Uczyliś go niewiele mniejszym od istot niebieskich,
chwałą i czcią go uwieńczyliś.*

*Obdarzyliś go władzą nad dziełami rąk Twoich;
złożyliś wszystko pod jego stopy:*

owce i bydło wszelakie,

a nadto i polne stada,

ptactwo powietrzne oraz ryby morskie,

wszystko, co szlaki mórz przemierza.

- Człowiek jest spadkobiercą władzy Boga na ziemi.
- Człowiek jest wdzięczny i świat traktuje jak dar od Boga.
- Człowiek nadaje nazwy roślinom i zwierzętom – panuje nad nimi.
- Człowiek jest harmonijny, doskonały jako element świata – dzieła Boskiego.

Psalm 8 można odczytać jako koncepcję człowieka wspańałego, harmonijnego i silnego. Człowiek oto tutaj opisany to *władca nad dziełami rąk Twoich*. Człowiek to istota potężna, syn człowieczy, lecz umiłowany przez Boga, który oddaje mu we władanie wszelkie zwierzęta, ptactwo i ryby. Człowiek w tym ujęciu jest *niewiele mniejszym od niebieskich mocy*. Psalm zawiera także pochwałę świata stworzonego przez Boga, niebios i ziemi, gwiazd, człowieka.

Skojarz

Tę koncepcję podchwycą ideologie humanistyczne – renesans, klasycyzm, dwudziestowieczny humanizm. Ośrodkiem zainteresowań będzie tu człowiek – ważny, stanowiący o sobie lub walczący o swoją godność, zbuntowany wobec niewiedzy o zaświatach, postrzegający sens w budowaniu życia ziemskiego, doczesnego... W tym duchu pisać będzie na przykład Jan Kochanowski.

CZŁOWIEK SŁABY I KRUCHY

(*Księga Koheleta*)

[...]

marność nad marnościami – wszystko marność.

[...]

*Cóż przyjdzie człowiekowi z całego trudu,
jaki zadaje sobie pod słońcem?*

*Pokolenie przychodzi i pokolenie odchodzi,
a ziemia trwa po wszystkie czasy.*

Słońce wschodzi i zachodzi,

i na miejsce swoje spieszy z powrotem,

i znowu tam wschodzi.

[...]

Ja, Kohelet, byłem królem nad Izraelem w Jeruzalem. [...]

Widziałem wszelkie sprawy, jakie się dzieją pod słońcem.

A oto: wszystko to marność i pogoń za wiatrem.

To, co krzywe, nie da się wyprostować,

a czego nie ma, tego nie można liczyć.

- Człowiek jest marnością – tylko kruchą istotą we wszechświecie, którego nie zna.
- Życie ludzkie śmiesznie krótkie, przemija i to jedno jest pewne.
- Człowiek jest marionetką, zabawką w ręku Boga.
- Człowiek o niczym nie decyduje, jego plany mogą zostać zniweczone w jednej chwili.

W *Księdze Koheleta* spotykamy się z koncepcją człowieka znikomego; marność, przemijalność, podległość odbierają człowiekowi godność i sens życia. Człowiek w tym ujęciu nagle nic nie znaczy, jedyny sens istnieje w przemijaniu.

Skojarz

- Tę koncepcję podchwyci filozofia i literatura epok uduchowionych, religijnych, skupionych na myśli o śmierci i życiu wiecznym, nie doczesnym.
- Zapamiętaj słynną metaforę – człowieka – kruchego wobec kosmosu niczym trzcina, samotna wobec wichrów wszechświata. Stworzył ją siedemnastowieczny filozof Blaise Pascal, podkreślając ponadto tragedię wynikającą z faktu, że jedynie człowiek jest istotą świadomą swojej beznadziejnej sytuacji.

PODSUMOWANIE

Uwaga – możecie spotkać się z poleceniem racy pisemnej dotyczącej wartości „Biblii”. Krótkiej: w kilku zdaniach Objaśnij przybyszowi z innych kręgów kultury, dlaczego „Biblia” jest dla nas ważna. Długiej: rozprawki na temat „uniwersalne i nieprzemijalne wartości „Biblii”. W czym je znajdujesz?” Tak czy tak, zapamiętaj poniższe argumenty.

NA CZYM POLEGA UNIWERSALNA WARTOŚĆ „BIBLIJ”?

Uwaga – możecie spotkać się z poleceniem pracy pisemnej dotyczącej wartości *Biblii*. Krótkiej: w kilku zdaniach Objaśnij przybyszowi z innych kręgów kultury, dlaczego *Biblia* jest dla nas ważna. Długiej: rozprawki na temat „uniwersalne i nieprzemijalne wartości *Biblii*. W czym je znajdujesz?” Tak czy tak, zapamiętaj poniższe argumenty.

„BIBLIA” TO WAŻNA KSIĘGA DLA LUDZKOŚCI W OGÓLE. DLACZEGO?

- • **Biblia to arcydzieło literatury światowej.**
- • *Biblia* jest, obok dorobku antyku, jednym z dwu najważniejszych źródeł naszej kultury – z niej wyrasta światopogląd, system wartości i ocen, bogactwo literatury i sztuki kręgu śródziemnomorskiego.
- • *Biblia* jest **sacrum** – księga święta dla chrześcijan i w części *Starego Testamentu* – dla wyznawców judaizmu. Jest autorytetem religijnym – wyjaśnia stworzenie świata, opisuje też jego koniec w zgodzie z wiarą swoich wyznawców.
- • Zawiera uniwersalny, ogólnoludzki **kodeks moralny** (dziesięć przykazań Bożych). Dekalog nie jest jedynym punktem *Biblii*, w którym odbiorca jest postawiony wobec zagadnień etyki, w Księdze pojawiają się też problemy dyskusyjne, postawy sporne.
- • *Biblia* jest magazynem motywów i wartości, z którego czerpią pisarze, malarze, rzeźbiarze, poeci, muzycy – wszyscy artyści wszystkich gałęzi sztuki. Dlatego ten, kto nie zna w ogóle *Biblii*, nie zrozumie większości dzieł sztuki naszej cywilizacji. Może nie pojąć nawet zwykłej mowy, bo wiele frazeologizmów pochodzi właśnie z tego dzieła.
- • *Biblia* jest źródłem myśli filozoficznej i religijnej, jest księgą mądrości, a oprócz tego prezentuje ludzkie wzory i postawy, które są w literaturze przywoływane, oceniane, chwalone lub krytykowane.
- • Jest zbiorem wzorców i antywzorców postępowania.
- • Zawiera kodeks moralny, podaje, co jest dobre, a co złe.
- • *Biblia* jest wielką opowieścią o człowieku, o jego uczuciach, o jego namiętnościach, o złożoności człowieczej natury. Pokazuje ludzki błąd i ludzką znakomitość. Przedstawia i tłumaczy najbardziej ludzkie lęki i postawy. Na najtrudniejsze pytania, te o powstanie życia, o Boga, o śmierć, o prawdę – daje odpowiedzi, często ubierając je w metaforyczną szatę, czasem w prostą ilustrację.
- • Jest próbą odpowiedzi na pytania nurtujące ludzkość – porządkuje sprawy życia i śmierci, cierpienia i szczęścia, definiuje człowieka.
- • Prezentuje ludzi, ich obyczaje i poglądy z wielu epok, ale eksponuje to, co uniwersalne i niezależne od kostiumu i czasu historycznego.
- • Jest dziełem artystycznie złożonym, niejednorodnym, źródłem przeróżnych gatunków literackich.
- • Jest dziełem, które wpłynęło na światopogląd, kulturę, a nawet język współczesnych ludzi.
- • *Biblia* jest także źródłem stylizacji językowej, współcześni twórcy przyswajają sobie gatunki biblijne, słownictwo, język czy rytm. Aby umieć rozpoznać podobne zabiegi, trzeba choć w niewielkiej mierze znać *Biblię*. Przede wszystkim dlatego, że jest ona źródłem tematów, motywów i wartości podejmowanych we współczesnej sztuce. Człowiek współczesny, który nie zna *Biblii*, nie tylko nie rozumie wielu lektur powstałych w ciągu naszej ery, lecz także nie pojmuje wielu dzieł sztuki współczesnej.
- • Dla znawcy literatury jest dziełem, które obfituje w partię o niezwykłym artyzmie i szczególnej urodzie języka (np. *Pieśń nad Pieśniami*, *Psalmy*), choć są w niej także fragmenty nieliterackie (na przykład teksty prawne). Jest też zbiorem wielu przeróżnych gatunków literackich, udoskonalanych przez wieki.
- • Jest zapisem historii – obyczajów, zdarzeń i osób sprzed wieków, a każde z tłumaczeń i zmian także są wartością dla historyków. Jest wreszcie materiałem badań i przedmiotem dysput dla pokoleń teologów i filozofów.
- • *Biblia* jest także źródłem stylizacji językowej, współcześni twórcy przyswajają sobie gatunki biblijne, słownictwo, język czy rytm. Aby umieć rozpoznać podobne zabiegi, trzeba choć w niewielkiej mierze znać świętą księgę. Przede wszystkim dlatego, że jest ona źródłem tematów, motywów i wartości podejmowanych we współczesnej sztuce. Człowiek współczesny, który nie zna *Biblii*, nie tylko nie rozumie wielu lektur powstałych w ciągu naszej ery, lecz także nie pojmuje wielu dzieł sztuki współczesnej.

BIBLIJNE FRAZEOLOGIZMY

„STARY TESTAMENT”

Co autorzy testów lubią najbardziej?

Jeśli coś będą sprawdzać, to stopień zrozumienia frazeologizmów. Poniższa powtórka jest nie tylko niezbędna, ale też przyjemna.

→ ALFA I OMEGA

Tak określamy kogoś, kto zna się na wszystkim od a do z, jest osobą wszechstronną, autorytetem wszechwiedzy. W rzeczywistości – jest to pierwsza (alfa) i ostatnia (omega) litera greckiego alfabetu. Natomiast źródłosłów jest biblijny – według św. *Jana*: *Jam jest Alfa i Omega, początek i koniec, mówi Pan Bóg*.

→ ZAKAZANY OWOC

Rzecz niedozwolona i przez to bardzo pociągająca. Kiedy Adam i Ewa mieszkali jeszcze w raju, mieli tylko jeden zakaz – nie wolno im było skosztować owoców z drzewa wiadomości dobrego i złego. Niestety złamali zakaz. A jak to się skończyło – wiadomo – od tej pory ludzie na zawsze opuścili raj...

→ SODOMA I GOMORA

Tym określeniem nazywamy miejsce szczególnej rozpusty, grzechu lub wielką awanturę, zamieszanie i chaos. Tak właśnie było w *Biblii* – mieszkańcy dwóch miast – Sodomy i Gomory – rozgniewali Boga szczególnym rozpasaniem, dopuszczając się nawet rozmaitych zbrodni seksualnych. Rozgniewany Bóg spalił miasta deszczem siarki i ognia.

→ WIEŻA BABEL

Tak powiemy, mając na myśli zamęt, bałagan, chaos. To określenie idealnie pasuje do sytuacji, kiedy wszyscy krzyczą, a nikt nie słucha. Źródło tego związku znajduje się w *Biblii* – wieżę Babel próbowali zbudować potomkowie Noego. Wieża miała sięgnąć do samego nieba. Boga rozgniewała pycha ludzi i pomieszał im języki, aby nie mogli się porozumieć i nie ukończyli dzieła. Od tego czasu mówimy różnymi językami.

→ PLAGI EGIPSKIE

Wyrażenie wywodzące się z historii o Mojżeszu, o tym, jak chciał wyprowadzić lud Izraela z niewoli egipskiej. Faraon nie chciał się na to zgodzić. Wobec tego Bóg ukarał Egipt dziesięcioma plagami: woda Nilu zamieniła się w krew, inwazja żab, inwazja komarów, inwazja much, zaraza bydła, wrzody, niszczący grad, atak szarańczy, ciemności (zwane też egipskimi), śmierć pierwotodnych synów.

Dziś, przenośnie, plagi egipskie oznaczają dotkliwe, nieznośne zdarzenia, ciąg nieszczęść i tragicznych wypadków.

→ MANNA Z NIEBA

To jeden z cudów, które Bóg zesłał narodowi izraelskiemu, wędrującemu pod wodzą Mojżesza przez pustynię do Ziemi Obiecanej. Bóg żywił wędrujących, zsyłając z nieba pożywienie – zwane właśnie manną. Stąd też właśnie przenośne określenie – manna z nieba, czyli cudowny ratunek, dar od Boga.

→ SALOMONOWY WYROK

To wyrok, rozwiązanie bardzo roztropne. Salomon – król izraelski – słynął z mądrości, wydał wiele rozumnych wyroków. Między innymi ten w sprawie dziecka i dwóch matek. Obie przyznały się do dziecka, więc król zaproponował przecięcie go na pół. Fałszywa matka chętnie się zgodziła, prawdziwa – pragnęła ocalić dziecko nawet za cenę swojego ustępstwa. Król oddał dziecko prawdziwej matce.

→ STANAĆ JAK SŁUP SOLI

Zanim Bóg zniszczył Sodomę i Gomorę, pozwolił aniołom wyprowadzić z miasta Lota, jego żonę i dwie córki. Postawił tylko jeden warunek – nie wolno im było obejrzeć się za siebie. Żona Lota jednak nie wytrzymała – odwróciła się i za karę została zamieniona w słup soli. Dzisiaj powiemy o kimś, że stanął jak słup soli, jeśli znieruchomiał pod wpływem zdumienia lub przerażenia.

„NOWY TESTAMENT”

→ W DOWI GROSZ

To dar serca, bardzo cenny, wielkie wyrzeczenie – wdowa z przypowieści biblijnej ofiarowała Bogu tylko grosz, ale był to cały jej majątek.

→ RZUCIĆ W KOGOŚ KAMIENIEM

Oskarżyć go, potępić – ponieważ według prawa izraelskiego śmierć przez ukamienowanie była karą za cudzołóstwo lub bałwochwalstwo. Do chcących ukamienować cudzołożną kobietę Jezus zwrócił się ze słowami: *Kto z was jest bez grzechu, niech pierwszy rzuci na nią kamień.*

→ SYN MARNOTRAWNY

To ktoś, kto zbłądził, lecz zrozumiał swój błąd i potrafi się do tego przyznać. Związek ma swe źródło w przypowieści – syn, który opuścił ojca i wyruszył w świat, stracił cały swój majątek. Powrócił do domu skruszony, a ojciec przyjął go z wielką radością, ponieważ trzeba cieszyć się z nawrócenia grzesznika.

→ NIE POZOSTAŁ KAMIEŃ NA KAMIENIU

W ten sposób Jezus zapowiada zburzenie Świątyni Jerozolimskiej. W potocznym języku oznacza to, że wszystko zostało zniszczone, zburzone, zrównane z ziemią.

→ RZUCAĆ PERŁY PRZED WIEPRZE

Wyrażenie pochodzi z biblijnej opowieści, w której Jezus w Kazaniu na Górze mówi uczniom, żeby nie rzucali pereł przed wieprze – nie warto mówić o Królestwie Bożym do tych, którzy zamknęli swoje serca. Potocznie oznacza to tyle, że nie ma sensu pokazywać tego, co jest piękne tym, którzy tego piękna nie są w stanie docenić.

→ SÓL ZIEMI

Tak Jezus powiedział do swoich uczniów, uznając ich za wybrańców, ludzi bardzo wartościowych.

→ JUDASZOWE SREBRNIKI

To zapłata otrzymana za zdradę – pieniądze zarobione w nikczemny sposób. Trzydzieści srebrników otrzymał Judasz – uczeń Jezusa – za to, żeby Go wydał. Kiedy zobaczył, że Chrystusa skazano, porzucił „brudne” pieniądze w świątyni i powiesił się z rozpacz. Gdy ktoś wziął Judaszowe srebrniki, czyli łapówkę za zdradę, nazywamy go Judaszem – obrzydliwym zdrajcą jak Judasz, który wydał Chrystusa.

→ UMYWAĆ RĘCE

Czyli nie brać za coś odpowiedzialności, odsunąć się od sprawy. Taką postawę przyjął Piłat w sprawie wyroku Chrystusa. Według *Ewangelii św. Mateusza* Piłat publicznie dokonał gestu umycia rąk i rzekł: „Nie jestem winien krwi tego sprawiedliwego, wasza to rzecz”.

→ DŹWIGAĆ SWÓJ KRZYŻ

Znosić ciężkie doświadczenia, tak jak Jezus niósł swój krzyż.

→ DROGA CIERNIOWA (ALBO KRZYŻOWA, CIERNISTA)

To życie pełne udręczeń, kłopotów i przeciwności. Określenie pochodzi z *Biblii* – to według Ewangelii ulice, którymi szedł na Golgotę Chrystus dźwigając na plecach krzyż.

→ NIEWIERNY TOMASZ

Tomasz był jednym z 12 apostołów. Kiedy po śmierci Jezusa dowiedział się, że inni uczniowie widzieli, że Pan zmartwychwstał, Tomasz powiedział, że uwierzy dopiero wtedy, gdy ujrzy na Jego dłoniach ślady po gwoździach. Dziś niewiernym Tomaszem nazywamy niedowiarka, kogoś bardzo nieufnego, kto sam chce wszystko sprawdzić.

ODPOWIEDZ NA PYTANIA

1. DLACZEGO „BIBLIA” JEST TAK WAŻNA I CZYTANA NIE TYLKO ZE WZGLĘDÓW RELIGIJNYCH?

- Przede wszystkim dlatego, że jest źródłem tematów, motywów i wartości podejmowanych we współczesnej sztuce. Człowiek, który nie zna *Biblii*, nie tylko nie rozumie przesłania części lektur powstałych w przeciągu naszej ery, lecz także nie pojmuje wielu dzieł sztuki współczesnej.
- *Biblia* jest źródłem myśli filozoficznej i religijnej, jest księgą mądrości, a oprócz tego prezentuje ludzkie wzory i postawy, które są w literaturze przywoływane, oceniane, chwalone lub krytykowane.
- Biblijne motywy fabularne bywają wciąż aktualne, współczesne dzieła i filmy podejmują je wciąż na nowo.
- *Biblia* jest także źródłem stylizacji językowej, współcześni twórcy przyswajają sobie gatunki biblijne, słownictwo, język czy rytm. Aby umieć rozpoznać podobne zabiegi, trzeba choć w niewielkiej mierze znać świętą księgę.

2. JAKIE UNIWERSALNE POSTAWY, WARTOŚCI, UCZUCIA LUDZKIE ZNAJDIEMY W „BIBLII”?

Najstarsze prawzorcy, jakie odnajdujemy w *Biblii*, w dużej mierze są podobne do antycznych.

W *Biblii* przecież znajdziemy wyraz:

- miłości ojcowskiej (Adam – Abel, Jakub – Benjamin, Jakub – Józef, Dawid – Absalom, Abraham – Izaak),
- miłości macierzyńskiej: (Sara – matka Izaaka; matka Mojżesza czy sama Matka Boska),
- miłość do Boga czy do Oblubieńca (*Pieśń nad Pieśniami*, *Hymn o miłości*),
- zazdrość o miłość czy o władzę (Kain, bracia Józefa),
- poświęcenie dla ludzkości – Chrystus.

Istotne postawy: wierność Bogu, pokora, cierpienie człowieka – obrazują je dzieje Hioba, dzieje Chrystusa, postawa Abrahama itd.

- *Biblia* ukazuje także odwieczną postawę buntu – szatana, a potem człowieka (pierwsi ludzie, Kain, budownicowie wieży Babel, ludzkość przed potopem, Izraelici czczący złotego cielca, przypowieści itd.).
- Z drugiej strony propaguje ideę miłosierdzia i wybaczenia (*Psalmy*, Józef wobec braci, Chrystus wobec wrogów). Ogromnie ważną, etyczną, a zarazem prawodawczą wartością *Biblii* jest określenie czynów dobrych i złych – głównie poprzez ustalenie dziesięciorga Przykazań Bożych, a co za tym idzie – obietnica nagrody za życie prawe i kary za złe. Możemy nawet wyróżnić dwie podstawowe wartości *Biblii* – w *Starym Testamencie* kluczową rolę odgrywa **Dekalog** i uporządkowanie w sferze etyki, w *Nowym Testamencie* – idea wielkiej **miłości bliźniego**, którą życiem i nauką propaguje Chrystus.

3. UDOWODNIJ, ŻE „BIBLIA” JEST DZIEŁEM WIELOGATUNKOWYM.

Biblia powstawała przez co najmniej 1400 lat. Jest z pewnością dziełem – zbiorem mitów i gatunków. Obok zapisu pierwotnych mitów znajdujemy w niej traktaty filozoficzne. Obok prorocत्व – spisy inwentarza. Poezja sąsiaduje w niej ze zbiorami surowych praw. Są w *Biblii* szczegółowe opracowania historyczne i zapisy tajemniczych i wieloznacznych wizji. Trzeba pamiętać, że oprócz funkcji sakralnych i kulturowych *Biblia* spełniała i inne – była kroniką i kodeksem prawnym, zarówno karnym, jak i cywilnym.

WYKAZ GATUNKÓW BIBLIJNYCH:

- • **Psalmy**: błagalne, dziękczynne, pochwalne, królewskie, patriotyczne, religijne, mądrościowe. Najpopularniejsze przypisuje się królowi Dawidowi.
- • **Przypowieść** (parabola) – proste obrazki, historyjki, które za pomocą krótkich fabulek ilustrują życiowe prawdy (np. *Przypowieść o synu marnotrawnym*, *Przypowieść o siewcy*).
- • **Apokalipsa** – prorocत्व, szczególnie prorocत्व, bo obrazujące losy świata i ludzkości, koniec istnienia i Sąd Ostateczny. Nigdy nie jest wyłożona wprost, przeciwnie – naszpikowana symbolami, tajemniczymi znakami i szyframi. Najsłynniejsza: *Apokalipsa św. Jana*.

Kainowe znamię – jest to piętno zbrodniarza, bratobójcy. Kain, z zazdrości o miłość Boga, zabił swojego brata Abla, za co Bóg napiętnował go znamieniem na czole.

- • **Saga rodu** – epicka opowieść o dziejach rodziny (np. historia rodu Abrahama – Izaak – Jakub – Józef).
- • **Kazanie** – kaznodziejskie pouczenie skierowane do wiernych, oparte na słowach Boga (np. kazania Chrystusa).
- • **Modlitwa** – osobista, dziękczynna lub błagalna apostrofa do bóstwa (modlitwy Mojżesza, Dawida, Salomona).
- • **Inne**: podanie, legenda, historia, pieśń, dialog, aforyzmy, nowela, poemat, dramat, listy, kroniki, hymny, treny itp.

4. NA CZYM POLEGAŁO ZJAWISKO PROFETYZMU – JAKIE ZNASZ PRZYKŁADY BIBLIJNYCH PROROCTW?

- **Profetyzm** – to przepowiadanie przyszłości, prorokowanie.
- **Prorocy** – to bardzo ważne dla *Biblii* i historii Izraela postaci. Dla wierzących byli to ludzie, przez których pośrednio przemawiał Bóg. W Izraelu było ich bardzo wielu. Nadworni prorocy byli jednymi z najważniejszych doradców króla. Część z nich działała zaś po prostu wśród ludu. Niektórzy w samotności zapisywali objawione przez Boga prawdy. Większość z nich zawierała oprócz boskich przykazań także przepowiednie dotyczące przyszłości Izraela.

Za najważniejszych proroków można uznać:

- **Izajasza** – który zapowiedział przyjście Mesjasza, a także kres niewoli babilońskiej;
- **Ezechiela** – którego *Księga* należy do najbardziej tajemniczych fragmentów *Biblii*
- **Jeremiasza** – od którego imienia pochodzi słowo „jeremiada” – oznaczające lament i pesymistyczne wizje przyszłości. Taki też nastrój panował w jego pismach;
- **św. Jana** – którego *Apokalipsa* jest niczym innym, jak bardzo szczególnym proroctwem.

5. JAKĄ WIZJĘ CZŁOWIEKA I ŚWIATA PREZENTUJE „KSIĘGA KOHELETA”?

Księga Koheleta podejmuje temat ludzkiego istnienia, zadaje pytanie, czym jest życie ludzkie i człowiek, zawiera odpowiedź na pytanie o szczęście człowieka, o sens jego egzystencji. Jak brzmi ta odpowiedź? Jej kwintesencją jest refren: „marność nad marnościami, wszystko marność. Wszystko marność i gonienie za wiatrem...” – oto motto całej *Księgi*. Jak widać, jest to bardzo pesymistyczna koncepcja człowieka i jego dzieła. Człowiek jest istotą kruchą i przemijającą, podczas gdy ziemia trwa wiecznie. Wszystkie dzieła i czyny człowieka są przemijalne, człowiek nie nasyci się nigdy pożytkiem z całego trudu, jaki ponosi w życiu. Prawo przemijania powoduje, że człowiek nie zaznaje szczęścia, gdyż bogactwo, mądrość i rozum – wszystko to przemija, a życie jest tylko „gonieniem za wiatrem”. W wizji tej wieczna i nieprzemijalna jest ziemia i wieczne jest słońce, a słaby i kruchy człowiek – to marność.

Koncepcja ta w późniejszych wiekach niejednokrotnie była podejmowana i przypominana, stanowi nawet trzon filozofii modnych w takich epokach, jak średniowiecze, barok czy romantyzm. Nie znaczy to, że *Biblia* prezentuje tylko pesymistyczną wizję słabego człowieka i przemijalności jego życia. *Biblia* zawiera także koncepcję człowieka wspaniałego, harmonijnego i silnego – przykładem tej optymistycznej wizji mogą być *Psalmy*.

6. WIZJA CZŁOWIEKA ZAWARTA W „KSIĘDZE PSALMÓW”.

Analizując *Psalmy* 8, można wizję świata i człowieka zawartą w nim skonfrontować z koncepcją *Księgi Koheleta*. Oto człowiek „władca nad dziełami rąk Twoich”. Człowiek to istota potężna, syn człowieczy, lecz umiłowany przez Boga, który oddaje mu we władanie wszelkie zwierzęta, ptactwo i ryby. Człowiek w tym ujęciu jest „niewiele mniejszym od niebieskich mocy”. *Psalmy* zawiera także pochwałę świata stworzonego przez Boga, niebios i ziemi, gwiazd, człowieka. Powyższa afirmacja, zachwyt światem i człowiekiem, stała się inspiracją dla myślicieli humanistów, zwłaszcza w epoce renesansu. Koronnym przykładem jest *Pieśń XXV Czego chcesz od nas, Panie, za Twe hojne dary...* Jana Kochanowskiego, której słowa są wiernym odbiciem idei wszechświata zawartej w *Psalmach*.

7. W JAKI SPOSÓB WYRAZIŁ BÓG PEŁNOMOCNICTWO WŁADZY PRZEKAZANEJ ADAMOWI?

Otóż – przez upoważnienie do nadania imion wszelkiemu stworzeniu. Pozornie błaha czynność nabiera tu wagi filozoficznej. Bóg stworzył ziemię, rzeki, góry, zwierzęta, kwiaty, ale nazwać je kazał Adamowi. To tak, jakby odstąpił część swej siły stwórczej, bo przed posiadaniem własnego imienia rzeczy te nie istniały w pełni.

Dziś określenie „trąba jerychońska” znaczy – krzykacz, ale też głuptas.

8. JAKIE PROBLEMY PODEJMUJE SŁYNNNA „KSIĘGA HIOPA”?

Księga Hioba należy do pism mądrościowych, jest dramatem poetycko-filozoficznym, uznawanym za dzieło odrębne i oryginalne.

Hiob żył w kraju Hus, był wiernym i sprawiedliwym czcicielem Boga. Bóg zaś pozwolił szatanowi wystawić wiarę Hioba na próbę – Hiob zostaje pozbawiony majątku, umierają mu dzieci, dotyka go trąd, lecz jest on cały czas wierny Bogu.

Księga Hioba podejmuje zatem problem niezawinionego cierpienia, stara się dociec, dlaczego człowiek cierpi, jeśli nie popełnił grzechów? Czy cierpienie jest karą za grzech? Z *Księgi Hioba* wynika, że nie, że Bóg ma swoje plany, nie są one zrozumiałe dla człowieka, który winien je przyjąć z pokorą. W konsekwencji powstaje drugi problem: czy warto być niewinnym, bezgrzesznym i wiernym Bogu? Z *Księgi Hioba* wynika, że tak, bo choć niewinność nie przynosi wolności od cierpienia, to daje „spokój w cierpieniu”, będący udziałem niewinnie cierpiącego. Autor *Księgi* podkreśla także indywidualizm Hioba. Warto zauważyć, że Hiob reprezentuje indywidualną odpowiedzialność człowieka wobec Boga, przedstawia osobisty dramat człowieka walczącego o swoją wolność.

- Dlaczego na niewinnego człowieka spada cierpienie?
- Dlaczego nie jest tak, że kara dotyka przestępców, a uczciwi mogą nie obawiać się chorób, nieszczęść i tragedii?
- Czy warto być bezgrzesznym, skoro to nie gwarantuje szczęścia?

9. OMÓW RÓŻNE POSTACIE CIERPIENIA I POSTAW WOBEC NIEGO, JAKIE WYSTĘPUJĄ W „BIBLIJ”.

• CIERPIENIE JAKO KARA

To chyba pierwsze biblijne ujęcie problemu cierpienia. Już Adam i Ewa pierwsi go „zakosztowali” – później zaś działo się tak ze wszystkimi, którzy przeciwstawiali się starotestamentowemu Bogu. Bolesna kara spotkała mieszkańców Sodomy i Gomory, cały naród w czasach po śmierci Salomona. Wiąże się zawsze ze złamaniem jasno określonych przez Boga ustaleń, lecz choć nie mamy wątpliwości, że nastąpiło przestępstwo, Boża surowość czasem przeraża...

• CIERPIENIE JAKO PRÓBA

Co mają ze sobą wspólnego Abraham i Hiob? Obaj zostali poddani ciężkim i bolesnym próbom. Obaj byli też absolutnie „bez zarzutu” – o karze więc nie ma mowy. Od razu pojawia się pytanie – w imię czego te próby były aż tak bolesne? Są próbą wiary i ufności wobec Boga..

• CIERPIENIE MESJANISTYCZNE

To z kolei sam syn boży umiera w męczarniach na krzyżu. Bierze na swe barki ludzkie winy, by za nie odpokutować. Poświęca siebie, by zbawić świat. Tym razem zamiast buntu odczuwamy grozę i podziw.

10. „PIEŚŃ NAD PIEŚNIAMI” – PRZYKŁAD MIŁOSNEJ PIEŚNI POETYCKIEJ „STAREGO TESTAMENTU”.

Pieśń nad Pieśniami jest wspaniałym poematem miłosnym, dialogiem Oblubieńca i Oblubienicy, którzy w zmysłowych obrazach, porównaniach i wyznaniach opisują swoje uczucie.

Tradycja przypisuje jej autorstwo Salomonowi, raczej błędnie – powstała prawdopodobnie w połowie IV w. p.n.e. Jak ją interpretować?

Nie skłamię i nie narazi się nikomu ten, kto powie, że jest to wielkie dzieło o miłości. Miłość wypełnia utwór po brzegi i to miłość kreuje niezwykle obrazy i zachwyty ukochaną osobą, obiektem uczucia. W swojej dosłownej warstwie utwór zajmuje się z całą pewnością miłością zmysłową i próżno dowodzić jej tylko duchowego wymiaru. Trudno się dziwić – powstała na Wschodzie pod gorącym słońcem Izraela, za czasów króla Salomona, który utrzymywał liczny harem w swoich kosztownych pałacach. Być może dlatego tyle w strofach *Pieśni*... opisu szczegółów kobiecego ciała i jego piękna: szyi, łona, piersi, bioder, pępka, brzucha itd.:

*Krągłość twych bioder jest jak naszyjnik,
dzieło rąk mistrza
Pępek twój jako czasza toczona,
niechaj w niej nie braknie wina
Brzuch twój jak brzeg pszenicy
otoczony liliami.
Piersi twoje jak para bliźniąt Sarnich (...)*

Piękna musiała być Oblubienica – Sulamitka, którą długi czas utożsamiano z Sulamitką Abisag, nałożnicą króla Dawida, którego miała ogrzewać swoim ciałem. Prawdopodobnie niesłuszne jest to tradycyjne porównanie. Tymczasem Oblubienica nieco skromniej opisuje swego Oblubieńca, za to z całkowitą uległością kobiet Wschodu i tęsknotą za spotkaniem.

Głos milego mego:

*oto ten idzie skacząc po górach,
przeskakując pagórki*

Podobny jest mój miły sarnie i jelonkowi:

oto on stoi za ścianą naszą, poglądając okny, patrząc przez kraty.

Portrety i uczucia obrazują zatem miłość oblubieńców, pełną oczekiwania, zmysłową. Nie jest to interpretacja ostatnia. Oto Kościół i teologowie badający *Biblię* zwracają uwagę na przenośny sens utworu.

- Talmud uznaje *Pieśń nad Pieśniami* za alegoryczny obraz miłości Boga i Izraela.
- Chrześcijanie interpretują utwór jako wyraz miłości Kościoła do Chrystusa lub dialog ludzkiej duszy z Bogiem.

Warto wziąć pod uwagę i uszanować wszystkie interpretacje, zwłaszcza że we wszystkich przypadkach wiodącą rolę odgrywa tu wszechogarniająca, niezwyciężona, silniejsza od śmierci – miłość.

11. OMÓW WYMOWĘ I KOMPOZYCJĘ „HYMNU O MIŁOŚCI”.

Hymn o miłości to inaczej *Pierwszy list św. Pawła do Koryntian*. Jest to wielka pochwała miłości, jej opis, a nawet próba definicji. Z pewnością nieobca Wam jest obelga „cymbał brzmiały”. To właśnie z tego utworu pochodzi. Kto to jest cymbał brzmiały albo miedź brzęcząca? Człowiek pozbawiony miłości. Tak uczucie to urasta do niezwykle potężnej wartości – po raz pierwszy w literaturze zyskuje taką poetycką realizację.

12. PORÓWNAJ „HYMN O MIŁOŚCI” Z „PIEŚNIĄ NAD PIEŚNIAMI”.

Oba utwory dotyczą tego samego tematu, oba wielbią i chwala miłość, jednakże w zupełnie różny sposób! W starotestamentowej *Pieśni* miłość została sportretowana poprzez obrazy zmysłowe, natomiast św. Paweł odwołuje się do określeń abstrakcyjnych, psychicznych, do wartości niematerialnych.

- **I część Hymnu...** – autor dowodzi potęgi miłości poprzez zaprzeczenia. Zauważmy, jak ogromne moce bledną przy niej: język aniołów, dar prorocтва, nawet męczeństwo i ubóstwo, nawet wszelka wiedza i wiara przenosząca góry – niczym są, gdy brak miłości.
- **II część utworu** – rozpoczyna pełen uwielbienia opis uczucia, skonstruowany także na zasadzie zaprzeczenia: „miłość nie zazdrości, nie szuka poklasku, nie unosi się pychą...”. Zaprzeczenia przemieszane są zresztą z wyliczeniem innych przymiotów: jest wieczna, cierpliwa, łaskawa, wszystko zniesie. Ileż to razy późniejsza poezja będzie powtarzać te same słowa...
- **Zakończenie** – tak więc trwają: wiara, nadzieja, miłość – te trzy: z nich zaś największa jest miłość.

13. JAK ZBUDOWANA JEST PRZYPowieść? PODAJ PRZYKŁAD.

Przypowieść jest to utwór narracyjny, w którym przedstawione postacie i wydarzenia są ilustracjami, przykładami uniwersalnych prawd ludzkiego życia. Oznacza to, że prosta, uboga fabuła jest tylko obrazkiem, który ukazuje głębsze, uniwersalne treści. Właściwa interpretacja przypowieści wymaga, aby przejść od jej znaczenia dosłownego (widocznego na zewnątrz) do znaczenia ukrytego. Przykładem może być *Przypowieść o siewcy*. Obrazek zewnętrzny to siewca, który rozsiewa ziarno, które trafia na różny grunt. Jest to znaczenie dosłowne. Natomiast znaczenie ukryte musimy odnaleźć:

- **siewca** to nauczyciel,
- **ziarno** to mądrość i nauka,
- **gleba** to słuchacze i uczniowie, w różny sposób wchłaniający darowywaną im mądrość.

ROLA PRZYPowieści W POźNIEJSZEJ LITERATURZE

Od przypowieści bierze początek szereg utworów parabolicznych w literaturze. Parabolicznych, bo parabola to po grecku właśnie „zestawienie obok siebie” – pewna równoległość, analogia. Tak samo zresztą jak w matematyce, na pewno znacie ten wykres. Pisarze późniejszych epok polubili szyfrowanie głębokich prawd pod prostymi i króciutkimi fabułkami. przykład: dwudziestowieczna powieść–parabola. Choćby znany *Mały Książę* Antoine’a Saint-Exupéry’ego to nic innego niż zbiór przypowieści, prawda, że współczesnych i bardziej świeckich niż te z *Biblii*. Ale czy ktoś powiedział, że przypowieści mają prawo spisywać tylko ewangeliciści?

CECHY PRZYPOWIEŚCI:

- obrazowa, prosta fabuła,
- przedstawia zdarzenia codzienne, znajome odbiorcom,
- opisuje je w sposób prosty,
- ma dwie warstwy, dwa znaczenia: zewnętrzne (bezpośrednie) – to, o którym opowiada, i ukryte, pośrednie przesłanie, głębszą naukę,
- często operuje nośną maksymą, przysłowiem wyrażającym myśl, np.: pierwsi będą ostatnimi, a ostatni pierwszymi (*O robotnikach w winnicy*).

14. PRZEDSTAW KILKA WYBRANYCH CUDÓW UCZYNIONYCH PRZEZ CHRYSTUSA I OMÓW ICH SYMBOLIKĘ.

Cuda Jezusa traktowane są jako znaki świadczące o mocy Boga. Nie da się metodą historyczną udowodnić faktu występowania cudów – relacje ewangelistów na temat cudów różnią się, były przecież, jak cała *Biblia*, kształtowane przez dziesięciolecia tradycji ustnej.

→ Cud w Kanie Galilejskiej

Kiedy na weselu, na którym Jezus i Jego Matka byli gośćmi, zabrakło wina, Jezus nakazał napełnienie stągwi (naczyń przeznaczonych do rytualnych oczyszczeń) wodą. Po skosztowaniu zawartości stągwi wszyscy ze zdumieniem stwierdzili, że woda została zamieniona w przedniej jakości wino. Jak pisze ewangelista: „Taki to początek znaków uczynił Jezus w Kanie Galilejskiej. Objawił swoją chwałę i uwierzyli w Niego Jego uczniowie”. W zdaniu tym sformułowano główną ideę zawartą w tym cudzie – ukazanie mocy Chrystusa, który może wykorzystywać ją, jak chce – w tym przypadku przychylił się po prostu do życzenia swej Matki. Ale znamienne są Jego słowa, którymi na życzenie owo zareagował: „Czyż jeszcze nie nadeszła godzina moja?”. Świadczy o pewnym dystansie Jezusa, który jest jakby pogrążony w myślach o swej „ostatecznej” godzinie – godzinie męki i zmartwychwstania. Zatem i w tym pierwszym cudzie dostrzec możemy przygotowania do owego cudu najważniejszego. Ewangelista Jan uważa, że wino, w które została przemieniona woda, symbolizuje nowe czasy zapoczątkowane przez Jezusa – tak jak owo wino: obfitsze i lepsze.

→ Cud z rybami

wzmiankowany jest w *Biblii* trzykrotnie. Opowieść świadczy o tym, jak to po bezowocnym połowie nocnym uczniowie na czele z Szymonem i Piotrem raz jeszcze zarzucają sieć na rozkaz Jezusa i zostają nagrodzeni wyjątkowo obfitym połowem. Zdarzenie to dotyczy może zarówno sfery materialnej (możliwość zyskania jada), jak i duchowej, sugerując konieczność analogicznego, nieustannego, pełnego oddanej wiary „łowienia” ludzi. Podobnie można interpretować cud o rozmnożeniu chleba, upatrując w nim zarazem konkretnej pomocy Jezusa dla głodnych ludzi, ale także przejaw symbolicznej mocy, która nie pozwoli zginąć dobrem i sprawiedliwym.

→ Wskrzeszenie Łazarza

Łazarz, przyjaciel Chrystusa, zachorował i umarł. Jezus nie uzdrowił go, mimo że dokonywał wcześniej cudów uzdrowień, a komentuje to wobec swych uczniów tak: „Łazarz umarł, ale raduję się, że mnie tam nie było, ze względu na was, abyście uwierzyli”. Wnioskujemy z tych słów, że Jezus po raz kolejny – tym wyjątkowo niezwykłym cudem, jakim jest przywrócenie życia zmarłemu człowiekowi – okazuje swą nieskończoną moc. Symboliczne znaczenie cudu pozwala przenosić ową moc na inne sfery życia i psychiki ludzkiej. Taką interpretację możemy odnaleźć w *Zbrodni i karze* Fiodora Dostojewskiego, w której przypowieść o wskrzeszeniu Łazarza pełni kluczową rolę, dowodząc, że poddanie się woli Bożej doprowadza do przemiany wewnętrznej, odrodzenia – duchowego zmartwychwstania.

15. OMÓW „APOKALIPSĘ ŚW. JANA” I JEJ ZNACZENIE.

Apokalipsa dosłownie oznacza odsłonięcie, objawienie. Jest to szczególny rodzaj wypowiedzi biblijnej, który opisuje tajemnice czasów ostatecznych (czyli koniec świata). *Apokalipsa św. Jana* nie jest jedyną apokalipsą biblijną, lecz jest najważniejsza – zamyka całość świętej księgi, jest źródłem odniesień i nawiązań późniejszej literatury.

- Księga ta zawiera widzenie świętego Jana, który prorokuje, ogląda w swoim objawieniu koniec świata. Św. Jan przepowiada przyszłe losy, grozi, pociesza, przestrzega ludzkość. *Apokalipsa* prezentuje także walkę dobra i zła, upadek ludzkości i przywracanie ładu świata. Jest to księga

trudna do zrozumienia, bo tajemnicza i obfitująca w ogromną ilość symboli, znaczących wizji, znaków, liczb itp. Znane symbole to: cztery zwierzęta (lew, wół, orzeł i zwierzę o ludzkiej twarzy), bestia – Antychryst, smok walczący z kobietą, siedem trąb i siedem pieczęci.

- Oto księga przeznaczeń Bożych zamknięta jest siedmioma pieczęciami. Łamie je Baranek, po czym ukazują mu się symboliczne zwierzęta i czterej jeźdźcy: na koniu białym, ognistym, czarnym i trupio bladym. Ukazuje się także znak: Niewiasta i Smok – obraz walki, w której przegrywa smocza bestia – uosobienie szatana. Oczywiście, objawienie to za pomocą symboli i tajemnic odsłania dalsze dzieje ludzkości i Kościoła. Co czeka ludzkość? Głód, wojny, zarazy i katastrofy, ale w końcu – triumf dobra nad złem, Kościoła nad szatanem i zwycięstwo Chrystusa. Całość przekazu ukryta jest pod tajemniczymi symbolami i trudna do rozszyfrowania.

16. JAKIE ZNASZ SPOSOBY NAWIĄZYWANIA DO „BIBLI” I ANTYKU W LITERATURZE?

PRZYKŁAD PRZYWOŁANIA

Do antyku nawiązywał w swojej twórczości Jan Kochanowski. Pisząc *Treny*, doszukiwał się analogii pomiędzy własnym cierpieniem po stracie dziecka i cierpieniami bohaterów antycznych – Demeter po porwaniu Kory, Niobe po śmierci liczego potomstwa. Urszulkę porównywał do Saffony, greckiej poetki, a swój ból chciał wypowiedzieć wraz z Symonidesem, twórcą trenów, i Heraklitem – filozofem, który często rozważał problem przemijania. Ksiądz Piotr Skarga pisząc nigdy niewygodzone *Kazania sejmowe*, metaforyką i stylem nawiązywał do ksiąg prorockich *Starego Testamentu*. Tak jak biblijni prorocy przepowiadali upadek grzesznej Jerozolimy, tak Skarga przekonywał, że choroby doprowadzą do upadku Rzeczypospolitej. Podobne nawiązania odnajdziemy w twórczości romantyków. Mesjanizm narodowy – to porównanie losów Polski do losów ukrzyżowanego Chrystusa (Polska Chrystusem narodów).

NAWIĄZANIA POLEMICZNE

Mistrzem nowego spojrzenia na tematy i wątki antyczne był Zbigniew Herbert. Na przykład w wierszu *Apollo i Marsjasz* Herbert podważa wyrok wydany przez starożytnych. Z jego wiersza jasno wynika, że zwyciężcą w tym pojedynku siły i cierpienia był jednak Marsjasz, bo jego krzyk zrobił większe wrażenie na odbiorcach niż piękna gra Apollina.

Taki zabieg nazywamy **reinterpretacją** (inną interpretacją) mitu.

Również postacie Dedala i Ikarusa są często przywoływane przez twórców współczesnych. Szczególnie chętnie do wzorów antycznych sięgają poeci – ożywiali oni w różny sposób mity. Można wymienić choćby utwory: Ernesta Brylla *Wciąż o Ikarach głoszą*, Tadeusza Różewicza *Prawa i obowiązki*, Stanisława Grochowiaka *Ikar*, Zbigniewa Herberta *Dedal i Ikar*.

ZADANIE

Zalóżmy, że masz polecenie, by napisać krótką przypowieść, ilustrującą sentencję: *Nie czynь drugiemu, co tobie niemile* lub *Warto wybaczać*.

CO ROBISZ?

Wymyślasz historyjkę z fikcyjnymi bohaterami

Zaczynasz: *Pewien człowiek...* albo *Był sobie chłopiec...*

Streszczasz wymyślone zdarzenia:

Chłopiec był złośliwy i dokuczał kolegom, sąsiadom i rodzeństwu. Chowal przed nimi zabawki, nigdy z nikim się nie dzielił słodyczami, i nie miał przyjaciół. Pewnego dnia zachorował i poczuł się bardzo samotny, bo nikt nie chciał go odwiedzić. Nikt nie chciał pożyczyć mu zeszytów, nikt nie przyniósł smakołyku. Kiedy wieczorem odwiedziła go koleżanka z klasy, której zawsze dokuczał, bo była mała i piegowata, bardzo się zawstydził. Wyzdrowiał i postarał się zmienić swoje postępowanie.

Brzmi jak bajeczka, nieco nieprawdziwie? Taka jest przypowieść – uproszczona, schematyczna. Uwaga – nie musisz zamieszczać pouczenia, morał jest jasny, odbiorca zrozumie.

Zapamiętaj

- **Pastisz** to naśladowanie istotnych właściwości jakiegoś gatunku.
- **Parafraza** to swobodna przeróbka jakiegoś gatunku zachowująca jednak jego podstawowe właściwości.

Średniowiecze

- poezja religijna – *Bogurodzica*

Renesans

- *Psalmy, Pieśni* Jana Kochanowskiego
- *Rytmy* Mikołaja Sępa-Szarzyńskiego
- *Kazania* ks. Piotra Skargi

Barok

- poezja Daniela Naborowskiego – np. *Krótkość żywota*

Oświecenie

- twórczość Karpińskiego (kolędy)

Romantyzm

- *Dziady i Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego* Adama Mickiewicza
- *Balladyna* i poezje Juliusza Słowackiego
- poezje Cypriana Kamilla Norwida
- *Nie-Boska komedia* Zygmunta Krasińskiego

Młoda Polska

- *Hymny* Jana Kasprowicz i utwory Tadeusza Micińskiego, a także motyw franciszkański w twórczości Jana Kasprowicz i Leopolda Staffa

Powyższy zestaw nie wyczerpuje tematu, lecz pozwala już zauważyć, że nawiązania do *Biblii* mogą przywoływać stałe motywy tematyczne: np. wizję szatana, wątek apokalipsy, grzech pierworodny, lub odwoływać się do kompozycji, gatunków czy stylu *Biblii*.

„BIBLIA” – TEST

1. Podaj znaczenie słów.

- a) *biblion* (gr.) –
- b) *biblia* (l.mn.) –

2. Która definicja *Biblii* jest prawdziwa?

Biblia to:

- a) święta księga przedstawiająca historię przymierza Boga z człowiekiem.
 b) zbiór pism judaistycznych.
 c) święta księga judaizmu i chrześcijaństwa.
 d) zbiór mitów i baśni wywodzących się z kultury Bliskiego Wschodu.

3. Co oznacza słowo „testament”?

- a) dobrą nowinę b) przymierze
 c) apokalipsę d) wiarę

4. Żydowska *Tora* to inaczej:

- a) *Księga Hioba* b) *Pięcioksiąg Mojżesza*
 c) *Ewangelie* d) *Księga Kronik*

5. *Księga Rodzaju* wchodzi w skład:

- a) *Starego Testamentu* b) *Ksiąg Mądrościowych*
 c) *Pięcioksięgu Mojżesza* d) *Ksiąg Prorockich*

6. Które z poniższych opowieści należą do *Księgi Rodzaju*?

- a) stworzenie świata,
 b) przypowieść o miłosiernym Samarytaninie c) ofiara Abrahama, d) zniszczenie Sodomy i Gomory, e) nawrócenie Szawła

7. Wymień i uzasadnij 3 funkcje *Biblii*.

....., ponieważ

....., ponieważ

....., ponieważ

8. Uzupełnij schemat stworzenia świata.

Dzień pierwszy – stworzenie światła i

Dzień drugi – stworzenieoddzielającego wody górne od dolnych.

Dzień trzeci – stworzenie ładu

Dzień czwarty – stworzenie

Dzień piąty – stworzenie zwierząt i latających.

Dzień szósty – stworzenie zwierząt lądowych i

Dzień siódmy –

9. Co stracili, a co zyskali Adam i Ewa wypędzeni z raju?

Zapisz 3 straty i 3 zyski.

STRATY

ZYSKI

.....

.....

.....

10. Uzupełnij podane wyrażenia, a następnie wyjaśnij ich znaczenie.

..... owoc –

wdowi –

..... egipskie –

11. Połącz wyrażenia z odpowiadającymi im znaczeniami.

A. jabłko Adama	1. cudowny ratunek, dar od Boga
B. Kainowe znamię	2. gniazdo rozpusty
C. żona Lota	3. przymierze
D. Salomonowy wyrok	4. zamęt, bałagan

E. Arka Noego	5. piętno zbrodniarza
F. Sodoma i Gomora	6. chrząstka w krtani
G. wieża Babel	7. ciekawość kobieca
H. manna z nieba	8. mądry i sprawiedliwy

12. Wybierz 2 frazeologizmy z polecenia 4. i wyjaśnij ich biblijne pochodzenie.

.....

.....

13. O kim powiemy?

zabłąkana owieczka –

judasz –

samarytanin –

niebieski ptak –

14. Podaj definicję ewangelii.

Ewangelia –

15. Uporządkuj plan wydarzeń przypowieści o miłosiernym Samarytaninie.

- a) Obojętność kapłana i lewity.
- a) Zawieszenie rannego do gospody.
- a) Pobicie przez zbójców podróżnego zmierzającego do Jerycha.
- a) Opatrzanie ran przez Samarytanina.
- a) Opłacenie kosztów pielęgnacji rannego.
- a) Obietnica uregulowania kosztów w drodze powrotnej.

16. Podaj dwa synonimy i dwa antonimy słowa *miłosierdzie*.

synonimy –

antonimy –

17. Uzupełnij:

Przypowieść	Postać	Symbol
<i>Przypowieść o synu marnotrawnym</i>	syn marnotrawny ojciec starszy brat	a) b) c)
<i>Przypowieść o talentach</i>	pan pierwszy sługa drugi sługa trzeci sługa	d) e) f) g)
<i>Przypowieść o miłosiernym Samarytaninie</i>	zbójcy ranny kapłan, lewita Samarytanin	h) i) j) k)

- Bóg
- człowiek potrzebujący pomocy
- człowiek, który marnuje (zaprzepaszcza) swoje zdolności
- człowiek miłosierny
- człowiek żyjący pobożnie, ale nieumiejący wybaczać
- człowiek, który rozwija swoje talenty (dary, zdolności otrzymane od Boga)
- człowiek hojnie obdarowany przez Boga, który rozwija swoje talenty (umiejętności, zdolności)
- grzesznik, który się nawraca
- źli ludzie
- ludzie obojętni na krzywdę bliźnich
- Bóg

18. Streść Przypowieść o siewcy (w znaczeniu dosłownym).

.....

.....

.....

19. Wypisz 6 przymiotów miłości zapisanych w Hymnie o miłości św. Pawła.

miłość –

.....

20. Który z przymiotów miłości zapisanych w *Hymnie o miłości* św. Pawła jest dla Ciebie najważniejszy? Odpowiedź uzasadnij.

miłość –

21. Wyjaśnij, jak rozumiesz słowa:

Teraz widzimy jakby w zwierciadle, niejasno;

Wtedy zaś [zobaczymy] twarzą w twarz.

Teraz poznaję po części,

Wtedy zaś poznam tak, jak i zostałem poznany.

.....

ODPOWIEDZI

Odp. 1

a) *biblion* (gr.) – książka, zwój papirusu

b) *biblia* (l.mn.) – księgi

Odp. 2 c); **Odp. 3** b); **Odp. 4** b) **Odp. 5** a), c); **Odp. 6** a), c)

Odp. 7

- sakralna, ponieważ jest świętą księgą chrześcijan, a ST – świętą księgą wyznawców judaizmu
- kulturowa, ponieważ określa normy zachowań międzyludzkich
- dydaktyczna, ponieważ przekazuje konkretne wzorce postępowania

Odp. 8

Dzień pierwszy – stworzenie światła i oddzielenie go od ciemności.

Dzień drugi – stworzenie sklepienia niebieskiego oddzielającego wody górne od dolnych.

Dzień trzeci – stworzenie ładu i roślinności.

Dzień czwarty – stworzenie Słońca, Księżycy i gwiazd.

Dzień piąty – stworzenie zwierząt wodnych i latających.

Dzień szósty – stworzenie zwierząt lądowych i człowieka.

Dzień siódmy – odpoczynek, pobłogosławienie dzieła stworzenia, uczynienie dnia siódmego świętym.

Odp. 9

STRATY

utracili niewinność

zaczęli odczuwać ból

stali się śmiertelni

ZYSKI

nauczyli się odróżniać dobro od zła

odkryli swoje człowieczeństwo

docenili siebie nawzajem

Odp. 10

zakazany owoc – rzecz niedozwolona i przez to pociągająca

wdowi grosz – ofiara, dar okupione wieloma wyrzeczeniami

ciemności egipskie – nieprzeniknione ciemności/plagi egipskie

– dotkliwe wydarzenia, klęska, kara

Odp. 11

A. jabłko Adama

B. Kainowe znamię

C. żona Lota

D. Salomonowy wyrok

E. Arka Noego

F. Sodoma i Gomora

G. wieża Babel

H. manna z nieba

6. chrząstka w krtani

5. piętno zbrodniarza

7. ciekawość kobieca

8. mądry i sprawiedliwy

3. przymierze

. gniazdo rozpusty

4. zamęt, bałagan

1. cudowny ratunek, dar od Boga

Odp. 12

- jabłko Adama – legenda głosi, że kiedy Adam dał się namówić na spróbowanie zakazanego owocu, kawałek jabłka utkwiał mu w gardle.
- Arka Noego – Bóg postanowił zniszczyć ziemię i zgładzić ludzkość poprzez ogromny potop. Ponieważ Noe był człowiekiem prawym, Bóg postanowił go oszczędzić i kazał mu zbudować arkę, w arce zaś skryć się z rodziną i zabrać po parze zwierząt wszelkiego gatunku. W ten sposób Noe i jego rodzina przetrwali potop i odnowili życie na Ziemi.

Odp. 13

- zabłąkana owieczka – o kimś, kto się zgubił, kto popełnił błąd
- judasz – o kimś, kto okazał się zdrajcą
- samarytanin – o kimś, kto bezinteresownie niesie pomoc
- niebieski ptak – o kimś, kto jest lekkoduchem, żyjącym z pracy innych

Odp. 14

Ewangelia – w starożytności termin ten używany był jako określenie nagrody dla osoby, która przynosiła dobrą nowinę, współcześnie wyraz *ewangelia* ma kilka znaczeń:

- utwór wczesnochrześcijański zawierający opis życia i naukę Jezusa;
- część mszy;
- Ewangelia (pisana wielką literą) – księga zawierająca teksty czterech ewangelistów, część *Pisma Świętego Nowego Testamentu*.

Odp. 15

2. Obojętność kapłana i lewity.
4. Zawieszenie rannego do gospody.
1. Pobicie przez zbójców podróznego zmierzającego do Jerycha.
3. Opatrzanie ran przez Samarytanina.
5. Opłacenie kosztów pielęgnacji rannego gospodarzowi.
6. Obietnica uregulowania kosztów w drodze powrotnej.

Odp. 16

- synonimy – ofiarność, wielkoduszność
- antonimy – okrucieństwo, bezduszność

Odp. 17

- a) grzesznik, który się nawraca
- b) Bóg
- c) człowiek żyjący pobożnie, ale nieumiejący wybaczać
- d) Bóg
- e) człowiek hojnie obdarowany przez Boga, który rozwija swoje talenty (umiejętności, zdolności)
- f) człowiek, który rozwija swoje talenty (dary, zdolności otrzymane od Boga)
- g) człowiek, który marnuje, zaprzepaszcza swoje zdolności
- h) źli ludzie
- i) człowiek potrzebujący pomocy
- j) ludzie obojętni na krzywdę bliźnich
- k) człowiek miłosierny

Odp. 18

Siewca siał ziarno. Jedno padło na drogę, zostało podeptane i wydziobane przez ptaki. Inne poleciało na skały, ale ze względu na brak wilgoci uschło. Kolejne znalazło się między cierniami, a zagłuszone przez chwasty nie mogło wzrosnąć. Jeszcze inne padło na żyzną glebę, wyrosło i wydało stokrotny plon.

Odp. 19

miłość – cierpliwa, łaskawa, nie zazdrości, nie pamięta złego, wszystko przetrzyma, nigdy nie ustaje

Odp. 20

Miłość cierpliwa jest – ponieważ oznacza to, że jeśli się naprawdę kocha – nie jest się skorym do gniewu, nie chowa się urazy, nie odpłaca się złem. Takiej właśnie postawy oczekuję od osoby, która kocha naprawdę i taką postawę sam chciałbym wobec ukochanej osoby prezentować.

Ponadto, według innej interpretacji *Hymnu o miłości* pocieszające dla człowieka jest to, że cierpliwa jest miłość Boga do nas. Ten miłosierny Ojciec wybacza nam naszą niedoskonałość i cierpliwie czeka na poprawę.

Odp. 21

Dopiero po śmierci, kiedy osiągniemy życie wieczne, poznamy pełnię miłości Boga do człowieka. To, czego doświadczamy podczas życia, jest jedynie namiastką miłości, której zaznają nieliczni zbawieni.

Jedynie Bóg potrafi kochać w sposób doskonały. Nasza – ludzka miłość jest tylko niedoskonałym odbiciem doskonałej miłości Boga do człowieka.

Wiersz o końcu świata

APOKALIPSA TO TEMAT, KTÓRY INSPIROWAŁ WIELU POETÓW.

JAK WYOBRAŻALI SOBIE DZIEŃ OSTATECZNY? NOBLISTA, CZESŁAW MIŁOSZ TAK:

Jeśli już mielibyśmy być świadkami dnia ostatecznego, to chyba taki zwykły dzień byłby najlepszy. Nie powiało grozą, prawda? Brak tu trąb Archanioła, straszliwego smoka na nieboskłonie, czterech jeźdźców Apokalipsy i płaczu pokutników. Takie obrazy przywodzi przecież na myśl biblijna Apokalipsa świętego Jana. Nie ma też otwartego grobu, do którego podążać będzie zawodzący tłum – taką wizję stworzył w swojej poezji Jan Kasprowicz, którego wiersze będziecie czytać w liceum. W jego strofach pęka niebo, ziemia się rozstępuje, pochłania

lasy i góry, ziemia płonie w czerwieni pożarów. Przerazające, prawda?

Równie przerażająco jest *U wrót doliny* według opisu Zbigniewa Herberta. Tam podział ludzi i oddzieranie ich od ziemskiego życia przypomina obóz koncentracyjny... Ale poezja ma wiele słów, mnóstwo różnych sposobów mówienia. Oto Konstanty Ildefons Gałczyński w wierszu *Koniec świata* naśmiewa się z naszego widzenia apokalipsy. *Sługa boży Ildefons* przedstawia zagładę groteskowo: *przewracają się sklepy, cyrki [...] i różne ubikacje*.

A MIŁOSZ?

A Miłosz przedstawił jeden spokojny dzień, w którym nic się nie wali – ani pałace, ani ubikacje – nie rozstępuje się ziemia i nikt nie wpada do otchłani piekielnej. To zwykły dzień w czterech strofach–obrazach, niemal pocztówkach z różnych stron na ziemi albo jak film kręcony poetycką kamerą.

Czesław Miłosz

Piosenka o końcu świata

- I. *W dzień końca świata
Pszczola krąży nad kwiatem nasturcji,
Rybak naprawia błyszczącą sieć.
Skaczą w morzu wesole delfiny,
Młode wróble czepiają się rynny
I wąż ma złotą skórę, jak powinien mieć.*
- II. *W dzień końca świata
Kobiety idą polem pod parasolkami,
Pijak zasypia na brzegu trawnika,
Nawołują na ulicy sprzedawcy warzywa
I łódka z żółtym żaglem do wyspy podpływa,
Dźwięk skrzypiec w powietrzu trwa
I noc gwiazdzista odmyka.
A którzy czekali błyskawic i gromów,
Są zawiedzeni.
A którzy czekali znaków i archanielskich trąb,
Nie wierzą, że staje się już.
Dopóki słońce i księżyc są w górze,
Dopóki trzmiel nawiedza różę,
Dopóki dzieci różowe się rodzą,
Nikt nie wierzy, że staje się już.
Tylko siwy staruszek, który byłby prorokiem,
Ale nie jest prorokiem, bo ma inne zajęcie,
Powiada przewijając pomidory:
Innego końca świata nie będzie,
Innego końca świata nie będzie.*

UJĘCIE I

Morze, lato, kwitną kwiaty, nad nimi krążą pszczoły. Delfinki bawią się radośnie, rybak pracuje nad siecią, gdzieś tam baraszkuje wróble, gdzieś tam przemyka się złoty wąż. Przecież to obrazek rajski, a nie apokaliptyczny. Jest tu praca, zabawa, natura, człowiek i wąż – symbol nie grzechu, lecz urody świata.

Zauważ:

Poeta odtwarza obrazy świata za pomocą strof–zdań, bardzo podobnych do zwykłej mowy. Nie ma tu rymów, nie ma równych ilości sylab w wersach. To niemal opowiadanko – a taka właśnie relacja „mówiona” sprawia, że opowieść wydaje nam się bardzo prawdziwa.

UJĘCIE II

Oko kamery przenosi się znad fal oceanu nad suchy ląd. Najpierw pole – po nim idą kobiety, chroniąc się parasolkami od słońca. Potem trawnik – na nim smacznie zasypia pijak (widok skądinąd codzienny, nie budzący grozy). Sprzedawcy wołają klienta, a my z naszą kamerą znów uciekamy nad wodę: wyspa, żaglówka, dźwięk skrzypiec, zaraz zapadnie gwiazdzista noc. Nie chcielibyście rzucić wszystkiego (poza *Gimbusem*, którego czytacie) i znaleźć się na tej wyspie?

Zauważ:

- Powtórkę pierwszego wersu: „W dzień końca świata”. Te jakby „tytuły” obrazów dnia podkreślają, że wciąż chodzi o ten zwykły–niezwykły dzień.
- Panoramę ludzkich spraw, kontrastowych elementów życia, jakie zamknął w kilku słowach Miłosz. Jest tu coś tak prozaicznego, jak warzywo i pijak, i coś tak wzniosłego, jak muzyka skrzypiec utrwalona w powietrzu...
- Spokój, harmonię, radość trwające na ziemi...

JAK TO BYŁO W „BIBLIJ”?

UJĘCIE III

To zaprzeczenie tradycyjnego końca świata

W tej właśnie zwrotce Miłosz bardzo wyraźnie i prosto przekreśla tradycyjną wizję apokalipsy: tę z piorunami i trębami archaniołów. Kamera nasza ukazuje zdziwione twarze tych, którzy sądzili, że dzień ostateczny nadejdzie pełen grozy wśród huku, ognia i błyskawic – oni nie wierzą, że to już, bez znaków, bez przepowiedni. Bo dopóki działają prawa istnienia, reguły życia na naszej planecie – nie do uwierzenia jest ich koniec. Te reguły ujmują trzy wersy:

- *Dopóki słońce i księżyc są w górze* (tak jak czytaliśmy to już w *Psalmach*, w *Pieśniach* Kochanowskiego). Słońce, księżyc, gwiazdy – gwarantują nam istnienie wszechświata.
- *Dopóki trzmiel nawiedza różę...* To są sprawy nie dla dzieci, ale skoro dziećmi już nie jesteśmy, możemy podejrzeć różę i trzmiela. Walczą o ciąg dalszy – o trwanie życia, bo trzmiel odwiedza różę nie w innym celu, jak w tym nieprzyzwoicie miłym: aby zapytać; tak przecież rodzą się kwiaty.
- *Dopóki dzieci różowe się rodzą* – jeszcze piękniejsze od kwiatów nowe życie, wielki potencjał możliwości i nadziei na przyszłość. Mały, różowy bobas musi nauczyć się chodzić, czytać, zdobywać dyplomy. Jak więc uwierzyć, że skoro jest bobas – to koniec *staje się już*? Bobas powinien być gwarancją ciągu dalszego. Nikt nie wierzy w koniec świata.

Zauważ:

Powtórzenie początków wersów pierwszego i nowego tej strofy. *A którzy...* To wyraźnie nawiązanie do stylu biblijnego. Tym bardziej potwierdza fakt, że mamy do czynienia z zaprzeczeniem tradycyjnej wizji.

UJĘCIE IV – ZWYKŁY PROROK

Ostatni kadr, w którym staruszek spokojnie podwiązuje pomidory. Mruczy coś pod nosem, ale musimy dokończyć zbliżenia i podsłuchać go, bo *byłby prorokiem*, gdyby nie to, że ma inne zajęcia – podwiązuje pomidory. Mówi i powtarza: *Innego końca świata nie będzie*. Wygląda na to, że on jeden wie i rozumie, że to będzie właśnie tak. To wielki prorok, choć jest siwym staruszką, nie jak gniewni prorocy przestrzegający ludzkość przed karą Bożą. Jest tym samym prawdziwszy i potwierdza teorię poety: jeśli dzień ostatni będzie zwykłym, pięknym dniem, to i prorok nie będzie przerażającym, ciskającym gromy mówcą. Wszystko przebiegnie zwyczajnie, wśród pomidorów.

Zauważ:

- Zdanie *byłby prorokiem, ale nie jest prorokiem, bo ma inne zajęcia*. Na pozór paradoks: jak można porzucić prorocstwo dla pomidorów? A zarazem jest to prorok – ludzki wieszcz, bliski ludzkim sprawom i zajęciom, a nie królujący w obłokach. Stamtąd nie widzi się dobrze drobiazgowo ludzkiego życia.
- Powtórkę ostatnich dwóch wersów. Tak jakby staruszek śpiewał piosenkę. No przecież – to jest *Piosenka o końcu świata*. Stała się piosenką, rzeczywistością – w tych ostatnich wersach, jak w refrenie.

ZAGŁADA ŚWIATA

Apokalipsa św. Jana zamyka całość świętej księgi, jest źródłem odniesień i nawiązań późniejszej literatury. Księga ta zawiera widzenie św. Jana, który prorokuje, ogląda w swoim objawieniu koniec świata.

Apokalipsa dosłownie oznacza odsłonięcie, objawienie. Opisuje tajemnice czasów ostatecznych (czyli koniec świata).

Święty Jan w *Apokalipsie*:

- przepowiada przyszłe losy świata (głód, wojny, zarazy i katastrofy),
- grozi ludziom,
- pociesza ludzi (ukazuje triumf dobra nad złem, i zwycięstwo Chrystusa),
- przestrzega ludzkość.

Jest to księga trudna do zrozumienia, bo tajemnicza i obfitująca w ogromną ilość symboli, znaczących wizji, znaków, liczb.

Najważniejsze z nich to:

- cztery zwierzęta (lew, wół, orzeł i zwierzę o ludzkiej twarzy),
- czterech jeźdźcy (na koniu białym – Chrystus, na koniu płomiennym – wojna, na karym – głód, na trupioblady – śmierć),
- bestia – Antychryst,
- smok walczący z kobietą ubraną w słońce,
- liczba siedem (siedem pieczęci, aniołów, tręb).

Do *Apokalipsy św. Jana* nawiązuje wiele późniejszych autorów – np. wiersze Czesława Miłosza i Zbigniewa Herberta.

Profetyzm – oznacza dar przepowiadania przyszłości, prorokowania, przypisywany ludziom zwanym prorokami.

Uwaga!

Profetyzm nie jest specyfiką jedynie Biblii – w wielu kulturach otaczano zjawisko jasnowidzenia czcią. W antyku przykładem mogą być słynne wyrocznie, jak choćby Pytia delficka.

PRZESŁANIE MORALNE

Ci, którzy odczytali ten piękny, uspokajający wiersz jako ukojenie i pociechę, że nie stanie się nic strasznego, że koniec, gdy przyjdzie – będzie niezauważalny – mają rację. Ci, którzy odczytali utwór jako pochwałę życia, piękna ziemi i protest przeciw zagładzie czegoś tak cudownego – też mają rację. To wiersz o wspaniałości istnienia – bardziej nawet niż piosenka o końcu świata. Ale można też odczytać go jako przestrożę: nie znasz dnia ani godziny, nic cię nie ostrzeże, niczego nie zdążysz naprawić. Żyj tak, aby Sąd Ostateczny mógł zaskoczyć Cię w każdej chwili, abyś zawsze był gotów zdać rachunek z życia. I jeszcze inaczej: świat w tym wierszu jest taki, „jaki powinien być”. Każdy ma tu swoje miejsce: i pijak, i pszczołka i rybak. Znajdź swoje miejsce na ziemi, zajmij je i spełnij swoją rolę – wtedy nie będzie Ci straszny koniec świata. Może go nawet nie zauważysz.

LIST

Niby nic – każdy potrafi napisać list. Zwłaszcza elektroniczny... Na pewno?

A jeśli będziesz chciał napisać list motywacyjny, list do urzędu albo otrzymasz podobne polecenie na teście? Może zdarzyć się tak, że w temacie wypracowania będzie żądanie, aby napisać coś w formie listu. I wtedy...

PRZYKŁADY TEMATÓW WYPRACOWAŃ – LISTÓW

- *W formie listu do przyjaciela opisz miejscowość, w której mieszkasz.*
- *Napisz list motywacyjny do zakładu pracy, w którym starasz się o staż.*
- *Napisz dalszy ciąg dziejów Wokulskiego w formie listu do pani Stawskiej.*
- *Napisz list opowiadający o życiu na wyspie Utopii.*
- *Zachęć koleżankę (kolegę) do przeczytania książki lub obejrzenia filmu (forma listu).*

TYPY LISTÓW

Listy dzielimy na:

- prywatne (wysłane do kolegów, rodziców, dziadków)
- oficjalne (pisane do urzędu, sądu itd.)
- oraz motywacyjne (adresowane do pracodawców)

Pierwszy typ pozwala na największą swobodę – listy prywatne przypominają codzienne rozmowy. Nadawca listu może poruszać tematy osobiste – zwierzać się, prosić o radę. Często podkreśla zażyłe stosunki łączące go z adresatem, np. stosując czułe zdrobnienia, używając kodu zrozumiałego tylko przez nich – np. nadawanie wspólnym znajomym śmiesznych przydomków.

Pozostałe dwa typy listów nie pozwalają na swobodę ani w zakresie układu graficznego, ani treści. W obu przypadkach w lewym górnym rogu piszesz swoje dane osobowe, w prawym górnym rogu (nieco niżej) piszesz dane odbiorcy. Nad nimi wpisujesz nazwę miejscowości, w której przebywasz, oraz datę zakładanego terminu wysłania listu.

JAK ZACZYNAAMY LIST?

Konwencjonalnymi zwrotami:

- *Szanowna Pani,*
- *Szanowny Panie Dyrektorze,*
- *Szanowni Państwo.*

Równie sztywna jest grzecznościowa formuła pożegnania, możemy zdecydować się na formę

- *Z poważaniem,*
- *Łączę wyrazy szacunku,*
- *Z szacunkiem.*

Pod tekstem po prawej stronie jest miejsce na własnoręczny podpis.

List oficjalny jest jeszcze bardziej uschematyzowany niż list motywacyjny; obowiązujące sformułowania to:

- *Zawiadamiam, że dnia...,*
- *Zwracam się z uprzejmą prośbą o...,*
- *Proszę o pozytywne rozpatrzenie mojej prośby,*
- *Zalączę kopię...*

BUDOWA LISTU

- Zwrot grzecznościowy rozpoczynający list
- Treść listu
- Zwrot pożegnalny
- Podpis
- Postscriptum (nie zawsze)
- Należałoby pamiętać o dacie i miejscu nadania.

NAGŁÓWEK

- *Cześć!*
- *Kochana Zosiu!*
- *Witaj Andrzej!*
- *Drogi Wojtku!*
- *Szanowna Pani, Szanowny Panie*
- *Miła Pani*

A POTEM:

- *Dziękuję za list!*
- *Wspaniale, że napisałeś – teraz kolej na mnie.*
- *List Twój dostałem.*
- *Bardzo mi miło, że napisałeś do mnie.*

– *Na początku pozwól wytłumaczyć, dlaczego tak długo nie pisałem.*

– *Przepraszam, że się nie odzywałem.*

– *Od dawna zabieram się, aby do Ciebie napisać.*

ZAKOŃCZENIE

- *Twój Misio.*
- *Do zobaczenia. Telesfor.*
- *Czekam na szybką odpowiedź.*
- *Na tym kończę.*
- *Proszę, napisz szybko, co u Was słychać.*
- *Muszę kończyć. Do zobaczenia.*

Uwaga – wielka litera

Używaj jej nie tylko przy imieniu i nazwisku adresata, lecz także, kiedy mówisz o nim za pomocą innego słowa, np. zaimka: *Ty, Twoim, Babciu* itp.

W treści listu – oprócz „zadanego” tematu – umieszczamy odpowiedzi na pytania naszego korespondenta lub zadajemy sami pytania. Pamiętaj – list wymaga grzeczności i szacunku wobec nadawcy!

LIST MOTYWACYJNY

List motywacyjny jest pismem urzędowym dołączonym do podania i życiorysu, które powinno objaśniać, jakimi motywami kieruje się kandydat starający się o dane stanowisko oraz dlaczego uważa, że się na nie nadaje. Jest to po prostu specyficzna forma rozprawki.

Zasady są te same:

- teza (chcę pracować w państwa firmie)
- oryginalny wstęp
- dobre argumenty
- błyskotliwe zakończenie

Jak w każdym dobrym wypracowaniu.

KOMPOZYCJA LISTU MOTYWUJĄCEGO

List motywacyjny i CV stanowią prawie nierozdzielny całość zwaną dokumentami aplikacyjnymi. Obowiązuje trójdzielna kompozycji – składa się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia.

TREŚĆ LISTU MOTYWACYJNEGO

List motywacyjny powinien dać jasną odpowiedź na dwa podstawowe pytania:

- Jakie motywy skłaniają piszącego do starania się o dane stanowisko? (Argumenty to np. prestiż firmy, możliwość przyczynienia się do jej rozwoju, chęć wykorzystania w praktyce wiedzy i umiejętności zdobytych podczas studiów).
- Dlaczego uważa on, że nadaje się do podjęcia tej pracy? (Argumenty to np. ukończenie preferowanego przez pracodawcę kierunku studiów, doświadczenie na podobnym stanowisku, zapał do pracy).

SKŁADA SIĘ Z NASTĘPUJĄCYCH ELEMENTÓW:

- miejscowości i daty (prawy górny róg),
- informacji o nadawcy (lewy górny róg),
- informacji o odbiorcy prawy górny róg, pod datą, poniżej danych nadawcy),
- adnotacji, czego dotyczy (lewa strona, poniżej danych odbiorcy)
- List rozpoczyna się standardową formułą grzecznościową
 - Szanowna Pani Dyrektor,
 - Szanowny Panie Dyrektorze.
- Następna część listu motywacyjnego to akapity składające się na jego właściwą treść.

I akapit – wyjaśnienie przyczyny napisania listu,

II akapit – prezentacja *kwalfikacji, wyliczenie swoich zalet* oraz cech osobowości,

III akapit – *opis doświadczenia zawodowego;*

IV akapit – *zakończenie zawierające zapewnienie, że jest się dobrym kandydatem i zasugerowanie zaproszenia nas na rozmowę kwalifikacyjną.*

- W części końcowej jest miejsce tylko na wyrażenie nadziei na odpowiedź adresata – oczywiście wyrażone standardowo.

– *Oczekuję na wiadomość od Państwa.*

– *Będę wdzięczna za możliwość osobistego spotkania się z Panem.*

– *Proszę o rozpatrzenie mojej kandydatury.*

– *Zapewniam, że mam duże doświadczenie w pracy na podobnym stanowisku.*

– *Wierzę, że będę mógł przyczynić się do rozwoju Firmy.*

- Kończy się standardową formułą grzecznościową:

– *Z poważaniem*

– *Z wyrazami szacunku*

- własnoręcznym podpisem (prawy dolny róg).

Takie pismo zawsze piszemy w 1. os. lp., a jego objętość nie może przekraczać jednej strony maszynopisu.

UWAGA 1.

W informacjach o nadawcy podajemy:

- imię i nazwisko,
- adres z kodem pocztowym,
- nr telefonu,
- adres mailowy.

UWAGA 2.

W informacjach o odbiorcy podajemy:

- imię i nazwisko (może być poprzedzone zwrotem grzecznościowym *Sz.P.*) lub stanowisko,
- nazwę instytucji.

UWAGA 3.

Aby wyodrębnić, czego nasz list dotyczy, zapisujemy zwrot *Dotyczy:* i poniżej umieszczamy nr ogłoszenia, datę i miejsce jego zamieszczenia lub piszemy – jakiej sprawy dotyczy. Np.

Dotyczy:

odpowiedzi na ogłoszenie nr 234 z 13.07.2010 r. zamieszczonego w Gazecie Wyborczej.

Lub

Dotyczy:

obsadzenia stanowiska maklera giełdowego.

UWAGA 4.

W trakcie wyliczania i opisywania swoich kwalifikacji, doświadczenia i zalet należy pamiętać o tym, by nie wykreować się na pozbawionego wad geniusza, ponieważ rolą listu jest przekonanie pracodawcy, że zatrudnienie nas przyniesie firmie wymierne korzyści.

UWAGA 5.

Warto zachęcić pracodawcę do spotkania z nami w cztery oczy podczas rozmowy kwalifikacyjnej, w trakcie której mogłby lepiej poznać nasze predyspozycje zawodowe oraz osobowość.

Sprawdź swoją wiedzę przed egzaminem

Odpowiedz na inne pytania:

1. Wpisz nazwy gatunków odpowiadające podanym definicjom:

- a) wzniosła pieśń skierowana do bóstwa, utrzymana w pochwalnej tonacji
- b) utwór z pogranicza epiki i liryki, pisany wierszem, oparty na wierzeniach i obyczajach ludowych
- c) utwór pisany wierszem, oparty na motywach żalu, smutku po stracie bliskiej osoby

2. W wyrazie „arcy-mistrz” akcent pada na:

- a) pierwszą sylabę od końca
- b) czwartą sylabę od końca
- c) drugą sylabę od końca
- d) trzecią sylabę od końca.

3. Homonimy występują w szeregu:

- a) dieta, babka, kabel, kompot
- b) traf – traw; kod – kot; wieżę – wierzę
- c) dubbing, walkman, show, cocktail

4. Co oznaczają podane zapożyczenia? Wybierz poprawną odpowiedź.

- A. megaloman
- a) człowiek, który ma przesadne wyobrażenie o własnej wartości
- b) ktoś, kto lubi słuchać muzyki poważnej
- c) olbrzymi mężczyzna

B. afirmacja

- a) skupisko gwiazd świecących na firmamencie
- b) zgoda na coś, potwierdzenie decyzji, opinii
- c) zjednywanie zwolenników dla jakiejś sprawy

C. enigmatyczny

- a) zagadkowy, tajemniczy
- b) gadatliwy, lubiący plotkować
- c) przelotny, przemijający

D. nostalgia

- a) uczulenie na pewne związki chemiczne, kurz
- b) tęsknota za ojczyzną
- c) uczuciowa obojętność, nieczułość, otepienie

5. Jeśli chcesz ustalić pochodzenie danego wyrazu, czas i sposób jego powstania oraz kolejne zmiany znaczeniowe sięgniesz do:

- a) słownika frazeologicznego
- b) słownika wyrazów bliskoznacznych
- c) słownika etymologicznego
- d) encyklopedii

6. Uzupełnij tabelkę:

Wyraz podstawowy	Wyraz pochodny
a) palec	(zgrubieniem)
b) sprawiedliwy	(nazwą cechy)
c) pastować	(nazwą czynności)
d) czytać	(nazwą miejsca wykonywania czynności)

7. W zdaniu: „Ten oberżysta był niegdyś żeglarzem” orzeczeniem jest:

- a) był
- b) był niegdyś
- c) był żeglarzem

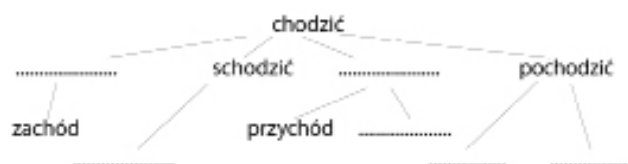
8. Który z rzeczowników występuje tylko w liczbie pojedynczej?

- a) linoleum
- b) statua
- c) siano
- d) poganim

9. Każdej z podanych niżej par bohaterów odpowiada jedno hasło, wybrane spośród następujących: przemiana, patriotyzm, samotność, odwaga, miłość. Dopasuj hasło do każdej pary.

- a) Jacek Soplica i Romeo Monteki
- b) Skawiński i Santiago
- c) Jurand ze Spychowa i Ursus
- d) Winicjusz i Litawor
- e) Bernard Zygier i „Rudy”

10. Wstaw w miejsce kropek odpowiednie wyrazy, by utworzyły rodzinę.

11. Oto pary popularnych związków, z których usunięto nazwy zwierząt, owoców, jarzyn i części ciała.

1. kupować w worku;
patrzeć,
2. niedaleko pada od;
twardy do zgryzienia,
3. patrzeć przez;
skoczyć po rozum do,
4. czerwony jak;
rzucić o ścianę,

W której z par występują nazwy zwierząt?

- a) w pierwszej parze
- b) w drugiej parze
- c) w trzeciej parze
- d) w czwartej parze

12. Kwartalnik to czasopismo ukazujące się:

- a) raz na sześć miesięcy
- b) raz na trzy miesiące
- c) raz na dwa tygodnie
- d) raz na rok

13. Popraw błędy w zdaniach:

- a) „Dzienniki” Zofii Nałkowskiej to najlepszy bestseller roku.
.....
.....
- b) W mojej posiadłości mieszka siedmioro wujków.
.....
.....
- c) Koleżanka Jolki chodzi ubrana w starej spódnicy i mocno zabrudzonej bluzce.
.....
.....

14. Wyraz, który nie jest przymiotnikiem to:

- a) blaszany
- b) dziwaczny
- c) gorący
- d) wiodący

15. Która z form czasownika dokonanego jest poprawna?

- oddychać
- ↓ ↓
- a) oddechnąć b) odetchnąć

16. Zdanie: „W naszej skarbnice zabrakło pieniędzy”:

- a) zawiera podmiot domyślny „my”
- b) zawiera podmiot logiczny „pieniędzy”
- c) to zdanie bezpodmiotowe

Część II

Przeczytaj uważnie wiersz i odpowiedz na pytania:

Parasole

Parasole nigdy nie mówią: „Jak dzisiaj strasznie pada!”
ledwie zapachnie deszczem, wlatują w czarnych stadach
Niech tylko się zbierze trochę chmur,
Kracząc wyfruwa parasoli sznur
I małe parasoleta, co ledwie wykluły się z jajek,
Marzą o takim deszczu, co nigdy nie ustaje.
Siedzą w gniazdach, patrzą na błoto
i radośnie ćwierkają: Potop!
A po deszczu na płacz im się zbiera i ronią kropelki wody,
Kiedy tak tęsknią, zeschnięte, do pięknej brzydkiej pogody.
Joanna Kulmowa

17. Wiersza pt. „Parasole” nie można zaliczyć do epiki, bo:

- a) epika to proza, a nie utwory pisane wierszem
- b) brakuje w nim narratora i przebiegu zdarzeń
- c) Joanna Kulmowa nie pisywała utworów epickich
- d) utwory epickie zwykle nie są poświęcane przedmiotom (np. parasolom)

18. Najwięcej czasowników w tym wierszu użyto:

- a) w trzeciej osobie
- b) w pierwszej osobie
- c) w drugiej osobie
- d) w formach nieosobowych

19. W utworze znajdziemy:

- a) oksymoron
- b) metaforę
- c) animizację

20. Który z opisów wiersza „Parasole” jest bezbłędny?

- a) wiersz zwrotkowy (stroficzny), nie wszystkie wersy mają tyle samo sylab, rymy i męskie, i żeńskie, niektóre niedokładne,
- b) wiersz ciągły, nie wszystkie wersy mają tyle samo sylab, rymy męskie, niektóre niedokładne,
- c) wiersz zwrotkowy (stroficzny), wszystkie wersy mają tyle samo sylab, rymy żeńskie, wszystkie dokładne
- d) wiersz ciągły, wszystkie wersy mają tyle samo sylab, rymy żeńskie i męskie, niektóre niedokładne.

21. Pierwszy wers utworu został napisany:

- a) w mowie niezależnej,
- b) w mowie zależnej
- c) w mowie pozornie zależnej

Odpowiedzi

1. odp.

- a) hymn,
- b) ballada,
- c) tren

2. odp. a) pierwszą sylabę od końca

Tym razem - fonetyka, a ściślej - zasady akcentowania. Pamiętaj, że choć akcent w języku polskim ma charakter stały i zazwyczaj pada na drugą sylabę od końca wyrazu, to istnieją wyjątki. Wyjątkami będą m.in. rzeczowniki jednosylabowe z częsteczką *arcy-*, *eks-*, *wice-* (np. eks-mąż, wice-król). Z kolei wyrazy zapożyczone z łaciny akcentujemy na trzeciej sylabie od końca (fi-zy-ka; ma-te-ma-ty-ka; tu-rys-ty-ka).

3. odp. a) dieta, babka, kabel, kompot

Dla odmiany - słowotwórstwo i wiedza o homonimach. To wyrazy wieloznaczne. Babka to „babcia”, „młoda kobieta”, „ciasto”, a dla dzieci „babka usypana z mokrego piasku”. Musisz odróżnić homonim od homofonu (wyrazu, który inaczej piszemy, a tak samo wymawiamy). Homofony znajdziecie w grupie b), a zapożyczenia w grupie c).

4. odp.

- A. megaloman – b) człowiek, który ma przesadne wyobrażenie o własnej wartości
- B. afirmacja – b) zgoda na coś, potwierdzenie decyzji, opinii
- C. enigmatyczny – a) zagadkowy, tajemniczy
- D. nostalgia – b) tęsknota za ojczyzną

5. odp. c) słownika etymologicznego

6. odp.

- a) palec – paluch;
- b) sprawiedliwy – sprawiedliwość;
- c) pastować – pastowanie;
- d) czytać – czytelnia

Zadanie sprawdza wiedzę dotyczącą słowotwórstwa, a ściślej, tworzenia wyrazów pochodnych. Tworzy się je przez dodawanie odpowiednich formantów do podstaw słowotwórczych. W pytaniu zostały wykorzystane formanty „-uch”, „-anie”, „-ość”, „-elnia”. Zauważ, że wyrazy nowo utworzone (pochodne) należą już do innych kategorii słowotwórczych (klas wyrazów). Od czasownika „czytać” utworzyliśmy nowy wyraz „czytelnia”, który można już zaliczyć do kategorii odczasownikowych nazw miejsc wykonywania czynności (ujężdżalnia, far-

biarnia, szwalnia, czytelnia, palarnia, warzelnia).

7. odp. c) był żeglarzem

Polecenie dotyczące składni bada Twoją umiejętność rozpoznawania rodzajów orzeczeń. Wiadomo, że orzeczenie czasownikowe składa się tylko z czasownika w formie osobowej, a orzeczenie imienne (np. był żeglarzem) z łącznika „był” i orzecznika „żeglarzem”. Jeśli nie potrafisz wytropić łączników zapamiętaj, że są nimi (tylko!) formy osobowe wyrazów „być”, „zostać”, „stać się”, „zrobić się”.

8. odp. c) siano

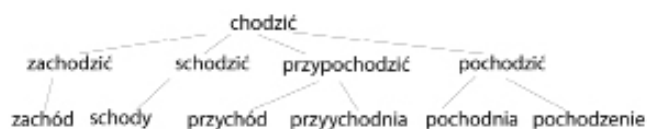
Zgadza się. Siano jest jedno, choć mogą być linolea, statuy, poganie. Pytanie dotyczy fleksji i osobliwości rzeczownika. Wiadomo, że niektóre rzeczowniki występują tylko w liczbie mnogiej (np. dożynki, sanie), niektóre - w liczbie pojedynczej (np. siano, dzielność).

9. odp.

- a) miłość,
- b) samotność,
- c) odwaga,
- d) przemiana,
- e) patriotyzm

Zadanie sprawdza Twoją znajomość treści lektur i problemów, umiejętność kojarzenia faktów. Taka „gimnastyka umysłów” przydaje się szczególnie podczas pisania wypracowań, kiedy trzeba dobierać materiał literacki (lektury) do różnych tematów czy motywów.

10. odp.

To ćwiczenie, z dziedziny słowotwórstwa, wymaga umiejętności tworzenia rodzin wyrazów pokrewnych (mających ten sam rdzeń, np. chodzić - schodzić - schody). Tworzymy je przez dodawanie przyrostków lub przedrostków do podstawy słowotwórczej (za+chodzić) - miejmy to w pamięci!

11. Odp. w pierwszej parze

- 1. kupować kota w worku; patrzeć wilkiem

2. niedaleko pada jabłko od jabłoni; twardy orzech do zgryzienia
3. patrzeć przez palce; skoczyć po rozum do głowy
4. czerwony jak burak, rzucać grochem o ścianę

Dla odmiany związki frazeologiczne. W testach możesz znaleźć więcej tego typu zadań, wymagających znajomości popularnych związków (dzieli się na: wyrażenia, zwroty i frazy).

12. odp. b) raz na trzy miesiące

Zgadza się - kwartalnik ukazuje się co **kwartał**. To polecenie odwołuje się do Twoich zainteresowań czytelniczych, kultury literackiej. Musisz wiedzieć, że **rocznik** wychodzi raz na rok, **dwutygodnik** - raz na dwa tygodnie, **półrocznik** raz na pół roku. Nawet brzmienie słów podpowiada poprawne odpowiedzi.

13. odp.

- a) „Dzienniki” Zofii Nałkowskiej to bestseller roku.
- b) W mojej posiadłości mieszka siedmiu wujków.
- c) Koleżanka Jolki chodzi ubrana w starą spódnicę i mocno zabrudzoną bluzkę.

Zadanie wymaga od Ciebie wiedzy na temat różnego rodzaju błędów językowych: składniowych, fleksyjnych (np. w odmianie wyrazów), frazeologicznych, słownikowych. Celowo zostały pominęte błędy ortograficzne i interpunkcyjne, żebyś mógł skupić się na stylu wypowiedzi.

- Wiadomo, że bestseller – to najlepsza książka. Dlatego w zdaniu mamy zbędne powtórzenie, które brzmi jak: „masło maślane”.
- W posiadłości może mieszkać siedmioro dzieci (te dzieci), ale siedmiu wujków (ci wujkowie).
- Koleżanka Jolki chodzi ubrana w co? lub chodzi w czym? Tu zaszła pomyłka fleksyjna – czasownikiem „ubrać” rządzi biernik, czasownikiem „chodzić” rządzi miejscownik.

14. odp. d) wiodący

A teraz mała powtórka z fleksji – podziału na części mowy. Uwaga! Wyrazy, które, co prawda, odpowiadają na pytania przymiotnika (jaki? jaka? jakie?), ale pochodzą od czasowników - to imiesłowy. Musisz wiedzieć, jak je odróżnić i określać. Przypomnijmy, że dzieli się na: przymiotnikowe (czynne i bierne) oraz przysłówkowe (współczesne i uprzednie).

15 odp. b) odetchnąć

Tu może Cię uratować wiedza o czasownikach dokonanych i niedokonanych. Zobacz: czynność oddychania ciągle trwa - stąd „oddychać”, kiedy ją zakończymy - odetchniemy z ulgą - stąd „odetchnąć”. Pamiętaj, że czasowniki dokonane tworzymy przez dodawanie odpowiednich przedrostków do podstawy słowotwórczej np.

- *robić* – *zrobić, przerobić*;
- *prasować* – *wyprasować, przeprasować...*

16 odp. b) podmiot logiczny „pieniędzy”

To polecenie, z dziedziny składni, sprawdza Twoją wiedzę na temat rodzajów podmiotu.

Pamiętaj, że:

- podmiot logiczny występuje zawsze w dopełniaczu (kogo? czego?), przy czasownikach oznaczających brak lub nadmiar czegoś (np. Zboża przybywało w silosie).
- podmiotu domyślnego, jak wskazuje nazwa, możemy się tylko domyślać – na podstawie kontekstu wypowiedzi (np. *Lubię lody*)
- podmiot gramatyczny – występuje zawsze w mianowniku (np. *Dolina opustoszała*).
- podmiot zbiorowy (inaczej szeregowy) – określa kilka wyrazów (*Koń, pies i kot klóciły się ze sobą*).

Część II

17. odp. a) brakuje w nim narratora i przebiegu zdarzeń

Pytanie (z teorii literatury) nie jest trudne dla tych, którzy wiedzą, że w poezji występuje podmiot liryczny, a w epice narrator. Sprawdź Twoją znajomość rodzajów i gatunków literackich. Pamiętaj, że nie można automatycznie zaliczać do epiki wszystkich utworów pisanych prozą („Pan Tadeusz” należy do niej, choć jest pisany wierszem!).

18 odp. a) w trzeciej osobie

Zadanie odwołuje się do Twojej spostrzegawczości - i znajomości odmiany czasowników (mówią, zapachnie, wyfruwa, siedzą, marzą...).

Pamiętaj, że odmiana czasowników przez osoby - to koniugacja.

19. odp. c) animizację

Pytanie sprawdza Twoją znajomość środków stylistycznych, stosowanych przez poetów. Animizacja polega na nadawaniu rzeczom, pojęciom, przedmiotom martwym cech istot żywych (np. parasole - „patrz na błoto”, „tęsknią”, „radośnie ćwierkają”, „wzlatują w [...] stadach). Co oznaczają pozostałe terminy?

- Oksymoron – zestawia ze sobą wyrazy przeciwstawne, np. gorący lód, żywy trup.
- Metafora – inaczej przenośnia - to połączenia wyrazów, tworzących (razem) zupełnie inne znaczenie niż każde z nich z osobna (np. jesień życia, pirat drogowy)

20. odp. b) wiersz ciągły, nie wszystkie wersy mają tyle samo sylab, rymy żeńskie i męskie, niektóre niedokładne.

Bądź dumny, jeśli dobrze wykonałeś to dość trudne zadanie. Wymaga od Ciebie znajomości zasad tworzenia liryki, umiejętności liczenia sylab i rozpoznawania rodzajów rymów.

21. odp. a) w mowie niezależnej

Dla odmiany - składnia. Jaka to mowa? Najłatwiej odróżnić mowę niezależną (dosłowne przytoczenie wypowiedzi, cytaty) od zależnej (omówienie wypowiedzi w formie zdań podrzędnych). Gorzej z mową pozornie niezależną, która jest czymś pośrednim między jednym a drugim rodzajem. Tę trzecią spotykamy najczęściej przy opisie rozmyślań bohatera, nie posiada zaimków: ja, ty, my, wy ani formy zdania podrzędnego.

TROPY STYLISTYCZNE

Epitet i porównanie to łatwe poetyckie chwytły, często używane, powtarzające się w testach.

Metafora – trudniejsza – zasługuje na potraktowanie oddzielne.

Czemu są „tropami”, chwytami, „figurami” stylistycznymi?

Kiedy powstaje wiersz, poeta używa rozmaitych zabiegów (chwytów), by nie mówić zwyczajnie, lecz mową poezji.

Tych sposobów jest mnóstwo: można wszystkie wyrazy zaczynać od tej samej litery, ktoś wpadnie na pomysł, by gromadzić czasowniki, inny na to, by powtarzać na początku zwrotek ten sam wyraz lub zdanie. Jeden poeta może mieć upodobanie do środków fonetycznych – wiersz będzie zadziwiał dźwię-

kami, inny do plastycznych – będzie malarski, pełen barw. Wśród rozmaitych środków stylistycznych (właśnie fleksyjnych, fonetycznych, słowotwórczych) wyróżniamy trzy najważniejsze – nazwane **TROPAMI STYLISTYCZNYMI**. Różnią się one od innych chwytów tym, że właściwie są zestawieniami wyrazów, celowymi, tak dobranymi, że wnoszą nowe znaczenie. Powstaje nowa jakość znaczeń! Oto trop – „odwrócenie”, „obrócenie” wyrazów tak, by nadać im nowy sens.

Tropy stylistyczne, powtórzmy – są trzy:

EPITET, PORÓWNANIE, METAFORA.

Trzy podstawowe tropy stylistyczne, to epitet, porównanie i metafora. Podstawowe dla poetów, którzy nie chcą zwyczajnie opisywać świata i podstawowe dla uczniów analizujących wiersz. Trzeba umieć je rozpoznać.

ISTOTA EPITETU

- Określa przedmiot, opisuje rzeczownik. W związku z tym najczęściej epitetami będą przymiotniki.
- To dzięki epitetowi wiemy, jaki wygląda dana rzecz.
- Epitet ujawnia spojrzenie poety, który na przykład postrzega coś jako *srebrzystoturkusową ciszę*...
- Zdradza styl danego poety, który może używać epitetów w typowy dla siebie sposób.

PRZYKŁADY EPITETÓW:

- *smutna ziemia*
- *czarny śnieg*
- *bawoli, długi, cętkowany róg*
- *srebrny głos*
- *dziewczęce imię*
- *błyszcząca zorza*

UWAGA – EPITET STAŁY.

Używał go Homer. W jego eposach pewnym postaciom przypisano stałe epitety, funkcjonujące niemal jak przezwiska.

- Eos – różanopalca,
- Zeus – gromowładny,
- Achilles – prędkonogi.

ISTOTA PORÓWNANIA

ZAPAMIĘTAJ!

Istotą porównania jest zestawienie dwóch przedmiotów albo zjawisk, na podstawie jakiegoś podobieństwa. Znak rozpoznawczy porównań to słowa: **jak, jakoby, jakby, niby**. Bez niego nie ma porównania, jest wskazaniem, że coś porównujemy.

To	<i>jak, niby, jakby, jakoby</i>	To
<i>oczy</i>	jak	<i>gwiazdy</i>
<i>twarz</i>	jak	<i>księżyc w pełni</i>
<i>postać</i>	jak	<i>stóg siana</i>

UWAGA: PORÓWNANIE HOMERYCKIE!

Charakterystyczne dla eposu, wymyślone przez Homera. Polega na tym, że ta część, do której porównujemy (cokolwiek), zostaje rozbudowana w całą scenę, w duży obraz poetycki. I mamy tak: **To jak TO**

Porównania homeryckiego użył w *Trenie V*, mówiąc o losie Urszuli Jan Kochanowski.

Oto słynny przykład – szczególnie wart zapamiętania.

Takci się mej najmilszej Orszuli dostało

Jako

*Oliwka mała pod wysokim sadem
Idzie z ziemi ku górze macierzyńskim śladem
Jeszcze ani gałązek, ani listków rodząc
Sama tylko dopiero szczupłym prątkiem wschodząc*

PO CO POEZJI METAFORY?

Poezja jest innym sposobem mówienia o świecie. Nie zwykłym, codziennym spojrzeniem, ale nadzwyczajnym. Jest jeszcze czymś więcej: zmienianiem świata, tworzeniem nowych pojęć i kategorii. Takie sobie bure kocisko w rzeczywistości jest burym dachowcem. W poezji może być: szarą, puchatą chmurą dachów... Jest pomysł, coś nowego, zmiana świata, dowód wyobraźni. Kocisku by się pewnie podobało... A właśnie do tego, by zmieniać, najlepiej nadaje się królowa zabiegów poetyckich, czyli... **metafora** (inaczej **przenośnia**).

Pierwsza nazwa brzmi intelektualnie, druga swojsko. Używając pierwszej, pamiętajcie o drugiej. Przenośnia to taki zabieg: przenosi się znaczenie jednego wyrazu na drugi, a w wyniku przeniesienia mamy nową jakość, nowe znaczenie.

Przykład: **ognista kula = słońce**.

Poeta przeniósł znaczenie słońca (gwiazda znana nam skądinąd) na słowa ognista kula. Ładnie przeniósł, zgadza się kształt i kolor. Jeśli zanurzy się ją w lazurowej wodzie, wiemy, że chodzi o zachód słońca nad morzem (znów przeniesione znaczenie).

Uwaga! To przeniesienie znaczenia nie może być bez sensu, musi odbyć się na podstawie jakiegoś podobieństwa, łączności. Kula i słońce mają coś podobnego (kształt i barwa są tu podstawą przenośni).

- Jeśli chłopak nazwie dziewczynę swoją Wenus – dziewczyna powinna być piękna, a chłopak przeniósł „znaczenie” bogini miłości na swoją wybrankę.
- Jeśli dziewczyna powie o swoim przyjacielu: *mój Romeo* – to nie przyjaźń, tylko miłość ma na myśli, „przeniosła” imię największego kochanka literatury na kolegę z klasy. Podstawa: uczucie, może podobieństwo do ewentualnego Romea.

Aby przenosić znaczenia i zestawiać słowa tak, by miały nowe znaczenia – trzeba mieć jakąś podstawę, cień podobieństwa.

DRUGI SPOSÓB NA ZROZUMIENIE METAFORY

Niektórzy mówią: metafora to **skrócone porównanie!**

Przypominamy porównanie: składa się z dwóch członów:

- coś, **co** porównujemy,
- i coś, **do czego** porównujemy,

połączone słowami: **jak, jakoby, niby, jakby**.

Musi być to połączenie!

Słońce jak kula ognista.

Po skrócie (wyrzucamy charakterystyczne **jak**):

Słońce = kula ognista. Mamy przenośnię.

Piersi miała jak cytryny.

Po skrócie:

Cytryny jej piersi (widać było albo nie itd.). Mamy przenośnię.

Zamczysko jak skalista góra.

Po skrócie:

Skalista góra z wieżycami – oto zamczysko. Mamy przenośnię.

Można to zapamiętać i w ten sposób, bo nadal jest to przenoszenie znaczeń z jednego obiektu na drugi, na podstawie pewnego podobieństwa, bo przecież porównanie opiera się na zestawieniu rzeczy jakoś tam podobnych. Najistotniejsze jest jednak to powstanie nowego znaczenia, nowego ujęcia, które zwykły prosek do prania może przemienić w białą wichurę lub pogromcę brudu i tłuszczu. To też metafory...

2. JAK ODCZYTAĆ METAFORĘ

Nie zawsze jest to proste. Ponieważ metafora tym lepsza, im oryginalniejsza, im celniejsze skojarzenie, na którym została oparta, niektórzy poeci wpadają na niesamowite pomysły. Że gwiazda ognista oznacza zachodzące słońce, to łatwo zgadnąć. „Suchy przestwór oceanu” to step, nazwany tak jakby przez skrócone porównanie: step jak suchy ocean (Stepy akerańskie).

Ale oto metafora z wiersza Herberta:

widzisz tyle co martwa mrówka

to znaczy czarne słońce o złamanych promieniach. Tak mówi Fortynbras do martwego Hamleta. „Czarne słońce o złamanych promieniach” to określenie hamletowskiego trupa i zarazem zabitej mrówki. Ale jest w tym zawarta wielkość i wzniosłość, bo choć pokonane i zgasłe – to jednak słońce. Jest w tym też groza: czarne słońce o złamanych promieniach to nic innego jak swastyka – symbol śmierci z innych czasów. Oto prawdziwie bogata metafora!

W przypadku tych łatwiejszych może pomóc trójkąt metafory, wymyślony przez polonistów. Wygląda on tak:

PRZYKŁADY

METAFORA: PŁOMIEŃ MIŁOŚCI

Znaczenie słownikowe:

- płomień – ogień.
- miłość – uczucie.

Znaczenie przenośne:

- gorące, wielkie uczucie miłości.

METAFORA: OKO BŁĘKITU

Znaczenie słownikowe:

- oko – ludzki organ wzroku
- błękit – odmiana niebieskiego

Znaczenie przenośne:

- poetycka nazwa księżycy

3. RODZAJE METAFOR

→ **ANIMIZACJA** – ożywienie, nadanie przedmiotowi cech istot żyjących. I oto znajdujemy się nagle w świecie baśni: długopis mówi, kamień porusza się żwawo, budynek kłania się w tańcu... „Anima” znaczy dusza. Ta metafora polega na nadaniu duszy obiektom bezdusznym.

→ **SYMBOL** – to szczególny rodzaj metafory, kiedy danemu obiektowi przypisujemy jakieś znaczenie na dłużej. Ten biedak – obiekt stanie się symbolem, będzie już zawsze coś oznaczał, coś innego niż siebie. Symbol to nie jest przeniesienie znaczenia na chwilę, symbol staje się znakiem już na stałe. Popatrzmy na przykłady: czerwone serce to symbol walentynek, co za tym idzie – miłości. Tęcza jest symbolem nadziei, podkowa – szczęścia itd. W naszym świecie również firmy stwarzają sobie symbole – np. lew jest symbolem Peugeot.

Symbolami mogą być ludzie – np. Siłaczka symbolizuje poświęcenie się misji, a symbolem przemiany człowieka jest Jacek Soplica.

→ **ALEGORIA** – jest to tak zwana **wielka metafora**. Polega na tym, że zrozumiały dla nas, jednoznaczny sens niesie dany obraz, scena lub osoba. Oto alegoriami są postacie, jakie nadaliśmy pojęciom: gołąb = pokój, sowa = mądrość, biała lilia = niewinność itd.

Inne big metafory to stałe sceny lub obrazy, najsłynniejsza to tonący okręt porównany do ojczyzny. *Nie czas tobolki własne opatrywać, gdy cały okręt tonie* – grzmiał Piotr Skarga jeszcze w renesansie. Motyw podjęły pokolenia (Słowacki, Sienkiewicz) i tonący okręt pozostał polską alegorią ojczyzny w potrzasku.

→ **PERYFRAZA** – omówienie. Zamiast powiedzieć wprost: Małysz, użyjemy omówienia: pierwszy wśród polskich narciarzy. Zamiast Jan Kochanowski – poeta z Czarnolasu. Zamiast miasto – ludzkie siedlisko, zamiast Wisła – królowa polskich rzek, zamiast Sienkiewicz – autor *Quo vadis* itp. Proste. Po co? Ludzie lubią czasem coś wymyślić, zamiast powtarzać do znudzenia to samo i w ten sam sposób. Po co mówić wciąż pani od chemii i pani od chemii? Przecież można użyć oszalałającej peryfrazy: naczelną wiedźma szkolna i wszyscy wiedzą, o kogo chodzi.

→ **PERSONIFIKACJA** – uosobienie. Czynimy ze zwierzęcia lub przedmiotu martwego – osobę. Nadajemy mu cechy ludzkie. Możemy spotkać się też z określeniem **antropomorfizacji** (antropos = człowiek, morphe = kształt), czyli dokładnie: nadawanie kształtu człowieka. Na przykład garnkowi: *garnek westchnął i zapłakał szczerze*. To ludzie płaczą i wzdychają. Albo: *mój budzik zwariował*. Budziki nie wariują, to ludzie wariują. Dokonaliśmy antropomorfizacji i personifikacji. Spersonifikujemy zwierzę: *wróbelek zastanowił się, krasula sąsiadów całkiem oszalała* itd. Uczyniliśmy z nich osoby, przypisaliśmy ludzkie cechy, bowiem tak naprawdę wróbelki nie zastanawiają się, a krasule nie szaleją. Chyba.

Wyrażanie uczuć osobistych

Jak komentować to, co widzisz i co się Ci podoba lub nie, w sposób zwięzły, zgrabny i przyjemny? Oto zestawienie najczęściej używanych zwrotów, które przydadzą się w konwersacji i na egzaminie.

1. I LIKE

I like this – lubię to, to mi się podoba;
I like this painting.

Wzmocnimy swój podziw, gdy dodamy:

I really like Konopnicka's writings.

– *Naprawdę lubię pisarstwo Konopnickiej.*

I like chemistry very much. And I like physics a lot.

– *Bardzo lubię i chemię, i fizykę.*

Ale najbardziej...

I like maths best. – Najbardziej lubię matematykę!

I jeszcze...

I particularly like our maths teacher. – Szczególnie lubię Panią Profesor od matematyki!

– *They liked the idea of going to Paris.*

– *Spodobał im się pomysł pojechania do Paryża.*

Jeszcze bardziej wzmocnimy swój podziw, gdy dodamy:

• **I really like Konopnicka's writings.**

– *Naprawdę lubię pisarstwo Konopnickiej.*

• **I like chemistry very much. And I like physics a lot.**

– *Bardzo lubię i chemię, i fizykę.*

Ale najbardziej...

• **I like maths best.**

– *Najbardziej lubię matematykę!*

Jeśli coś szczególnie lubimy, powiemy:

I particularly like mountains in winter.

– *Szczególnie lubię góry zimą.*

• **I particularly like our maths teacher.**

– *Szczególnie lubię Panią Profesor od matematyki!*

2. I LOVE

Silniejszą emocję wyrazimy odrobinę mocniejszym w wymowie

• **I love that one, too.** – *Tamten też mi się bardzo podoba.*

• **They love going for picnics.** – *Uwielbiam jeździć na pikniki.*

W języku angielskim istnieje pewna szczególna możliwość podkreślenia, akcentowania wypowiedzianych opinii – tzw. emfaticzne użycie operatora. Polega to na dodaniu do zdania twierdzącego o zwykłym szyku (kolejności wyrazów) dodatkowego słowa

wa – czasownika posiłkowego, albo inaczej operatora. Teoria wydaje się niezwykle zagmatwana, praktyka – jak bywa zazwyczaj – jest bardzo prosta. Oto przykłady:

• **I do like spinach.**

– *Ja naprawdę lubię szpinak.*

• **My mother does like washing up.**

– *Moja marna naprawdę lubi zmywać.*

• **Teachers do like giving tests.**

– *Nauczyciele naprawdę lubią robić klasówki.*

We wszystkich powyższych zdaniach angielskich nie wystąpiło obecne w polskich tłumaczeniach słowo naprawdę – **really** – ale jego funkcję spełnia operator – którym w czasie Simple Present jest **do** lub **does** (tylko w trzeciej osobie liczby pojedynczej). Ponieważ operator występuje zwykle tylko w pytaniach i przeczeniach, jego obecność w zdaniu twierdzącym wskazuje na pewną wyjątkowość wypowiedzianych treści i dodaje im siły wymowy.

Skoro już mówimy o czasownikach *like* i *love*, warto jest pamiętać, że najczęściej występuje po nich Gerund – forma czasownika z końcówką **-ing**, pełniąca funkcję rzeczownika. I tak, powiemy:

• **I like dancing and singing and I simply love drawing.**

– *Lubię tańczyć i śpiewać (dosłownie: tańczenie i śpiewanie), a rysować (dosł.: rysowanie) po prostu uwielbiam.*

Jeśli po *like* lub *love* użyjemy czasownika w bezokoliczniku (*to do*) – co jest również możliwe – zdanie nabierze nieco innego odcięcia znaczeniowego. Na przykład:

• **I like to dance.**

– Może znaczyć: *Lubię tańczyć*, ale również sugeruje – poprzez skojarzenie z *I would like to dance* – że chciałbym sobie zatańczyć. Dlatego lepiej i bezpieczniej stosować Gerund.

FANCY

fancy somebody – podkochiwać się w kimś, darzyć kogoś sympatią, czuć do kogoś pociąg

Słowem bliskim wyrazowi *like*, choć nacechowanym większym stopniem nieformalności, jest **fancy**, stosowane zwłaszcza, gdy mowa o osobach, którymi wyjątkowo się interesujemy. Na przykład:

• **I fancy that guy.**

– *Podoba mi się ten facet.*

Ale również:

• **I fancy your flat, it's so cozy.**

– *Podoba mi się twoje mieszkanko – takie przytulne...*

TO BE FOND OF, TO BE KEEN ON

Jeśli mówimy o swoich upodobaniach, zainteresowaniach, ulubionych dziedzinach, przydatne stają się dwa określenia: **to be fond**

of oraz **to be keen on**, jak w następujących zdaniach:

- *Mary is keen on football and her brother Paul is keen on chess.*
– Marysia interesuje się piłką nożną, a jej brat Pawelek – szachami.
- *She is fond of dogs and he is fond of cats.*
– Ona uwielbia psy, a on – koty.
- *Are you fond of music, Mary?*
- *Oh, yes, I love it.*

Uwaga!

- Wyrażenia **to be keen on** używa się zwykle w połączeniu w nazwach pewnych czynności, hobby, zainteresowań (sport, muzyka, sztuka, nauka, itd, itp.),
- natomiast **to be fond of** wiąże się raczej z rzeczami, roślinkami, zwierzakami lub osobami, do których jesteśmy wyjątkowo silnie przywiązani, i do których czujemy dużą sympatię.

Zapamiętaj

to grow fond of – polubić

The boys grew very fond of each other. – Chłopcy polubili się.

ENTHUSIASTIC

enthusiastic (about) – entuzjasta, miłośnik

be enthusiastic about something – być pełnym entuzjazmu dla czegoś

Jeśli ktoś ma niezłego fioła na wybranym punkcie, od latania balonami począwszy, na kolekcjonowaniu spinaczy kończąc, to o takim kimś możemy powiedzieć (niekoniecznie z zachwytem):

- *Jack is enthusiastic about tightrope dancing.*
– Jacek jest entuzjastą chodzenia na linie.

go wild – szaleć

- *Rick's gone wild about Hebrew and is trying to learn it in a month.*
– Rysio dostał bzika (szaleje) na punkcie hebrajskiego i chce się go nauczyć w miesiąc.

mad (about) sth. – zwariowany na punkcie czegoś

- *Susan is mad about goldfish – she keeps dozens of them.*
– Susan zwariowała na punkcie złotych rybek i trzyma ich całe tuziny.

crazy (about) sth. – zwariowany na punkcie czegoś

- *Lucy is crazy about Peter.*
– Lucy zwariowała na punkcie Piotra.

ADORE

Każdy wie, kto to taki adorator – lub adoratorka. Wiadomo, co to znaczy adorować kogoś. Łatwo więc będzie Ci zapamiętać angielskie słowo **adore**, oznaczające właśnie cześć i uwielbienie. Tak więc nasza Lusy...

- *Lusy adores Peter – but he doesn't fancy her.*
– Lusie adoruje Jasia, ale on za nią nie przepada.
- *Ask Mary to help you, she adores shopping.*
– Poproś Mary, żeby ci pomogła, ona uwielbia robić zakupy.

Jeśli jesteśmy zaproszeni na elegancki rodzinny obiad lub nieformalną i odlotową imprezę, kiedy już zjedliśmy i wypili, należy koniecznie wychodząc pochwalić panią domu za pyszne jedzenie i

podziękować za mile spędzony wieczór. Powiemy więc szczerze:

- *I enjoyed your party very much.*
– Bardzo dobrze się bawiłem na waszym przyjęciu.
- *And especially I enjoyed the food and drinks.*
– A zwłaszcza smakowało mi jedzonko i picie...
- *Did you enjoy the concert?*
– Podobał ci się koncert?

Jeśli chcemy wyrazić opinię bardziej ogólną i stwierdzić, że coś zawsze dostarcza nam dobrej rozrywki, użyjemy po *enjoy*, jak po *like* czy *love*, czasownika w Gerundzie.

- *I enjoy studying English.*
Sprawia mi przyjemność uczenie się języka angielskiego.

O tym, co lubimy, możemy powiedzieć w jeszcze inny, nieco mniej bezpośredni sposób:

- *I think skiing is very pleasant.*
– Uważam, że jazda na nartach jest bardzo przyjemna.

- *Travelling is a great passion of my life.*
– Podróżowanie jest moją wielką pasją.
- *Playing bridge is his greatest passion.*
– Gra w brydża jest jego największą pasją.

He is a great fun of Margaret Mill.

Kiedy zabraknie Ci słów, by wyrazić swój zachwyt, w takiej sytuacji powiedz:

- *I'm speechless.* – Jestem oniemiały z wrażenia.
- *Words fail me!* – Brak mi słów.

Oto lista słów wyrażających podziw, zachwyt, admirację i uwielbienie. W chwilach estetycznej rozkoszy będziecie mogli od dziś zabłysnąć oryginalnym okrzykiem, jak na przykład:

- *It's brilliant!* – To znakomite!
- *Excellent!* – Doskonale!
- *Marvellous!!!* – Cudowne!!!
- *This is really terrific!* – To naprawdę wspaniale/niesamowite!
- *Tremendous!* – Świetne/wspaniale!
- *My God! This is magnificent!* – Mój Boże! To świetne!
- *Oh, how wonderful!!!* – O, jak wspaniale!
- *I can't believe it! It's incredible/unbelievable!* – Nie mogę w to uwierzyć! To nie do wiary!
- *Amazing! Astounding! Astonishing!* – Zdumiewające!
- *Super! Superb! Sensational!!* – Pierwszorzędne! Znakomite! Niezwykle!
- *Equations – they are fascinating.* – Równania są fascynujące.

Nie w każdej sytuacji – i nie w każdym towarzystwie – jest jednak wskazane wyrażać tak bezkrytyczny zachwyt.

• **I quite like Madonna.**

– *Całkiem lubię Madonnę.*

– *I must say I quite like it. And I like his song „The Rain” very much indeed.*

Lub też:

I rather like The Beatles.

– *Raczej lubię Beatlesów.*

Te drobne „wtyczki”: *quite, rather*, pozostawiają nam niezbędny margines, gdyby nagle okazało się, że „nie wypada” tak znów przepadać za obiektem naszych marzeń.

Kiedy jesteśmy pewni, że coś nam się nie podoba użyjemy zwykłego przeczenia.

• **I don't like modern ballet,**

visiting old towns,

travelling by bus,

her as an actress.

• **Peter doesn't like to be disturbed.**

– *Piotr nie lubi aby mu przeszkadzano.*

– *I don't like the idea of walking in the rain.*

– *Nie podoba mi się pomysł spacerowania po deszczu.*

• **I don't like love stories. I think they are boring.**

And I don't really like Julia Roberts.

– *Peter likes neither music nor painting.*

– *Piotr nie lubi ani muzyki, ani malarstwa.*

– **I dislike rainy weather.**

– *Nie lubię deszczowej pogody.*

Kiedy zdecydowanie czegoś nie lubimy:

– **No don't like it very much.** – *Bardzo tego nie lubię.*

– **No, I don't like it at all.** – *Wcale tego nie lubię.*

– **I don't fancy Mary** – *nie darzę sympatią Mary.*

Lub nieco bardziej dobitnie:

• **I hate** – *nienawidzę*

– *Bob hates being a subject of conversation.*

– *Bob nieznosi być tematem rozmów.*

Kiedy masz już czegoś powyżej dziurek w nosie, możesz użyć zwrotu:

be fed up with something – *mieć dosyć czegoś*

I'm fed up with going to the cinema. – *Mam dość łażenia do kina.*

PYTANIA

– *Do you like it?*

– *How do you like this?*

– *How do you like your tea? – Jak ci smakuje herbata?*

– *How do you like the hotel you're staying at?*

– *Jak ci się podoba hotel, w którym się zatrzymałeś?*

– *What kind of music do you like best?*

– *What do you like doing in your spare time?*

– *Co lubisz robić w w wolnym czasie?*

– *What else do you like doing?*

– *Do you like studying foreign languages?*

– *Which do you like best, tea or coffee?*

Do you like it?

– *Yes, I do.*

– *Oh, yes, I like it very much.*

– *Yes, it's brilliant.*

– *Very much indeed.*

– *Yes, (I do) rather.*

– *It's all right/ not bad.*

– *I can't say I do really.*

Negative

– *No, I don't.*

– *Not much.*

– *Not very much.*

– *No, not specially.*

– *Not particularly.*

– *No, I don't like it at all.*

– *I intensely dislike watching television.*

– *Not at all.*

– *Not very much.*

– *No, I'm not very keen on it actually.*

I like it.

– *Really? I don't know what you see in it.*

– *Do you? I'm not very / too/ keen on it myself.*

– *Do you really?*

– *It's a matter of taste. – To kwestia gustu*

– *I like winter in spite of the cold weather.*

– *Lubię zimę pomimo zimnej pogody.*

– *I like both music and painting.*

– *Lubię zarówno muzykę jak i malarstwo.*

– *I like to drive a bicycle as well as a motor-cycle.*

– *Lubię jeździć zarówno rowerem jak i motocyklem.*

– *That is where the children like best to play.*

– *There are few books I like as much as this one.*

– *Niewiele jest książek, które lubię jak tą.*

– *I like Margaret very much indeed.*

– *Naprawdę bardzo lubię Margaret.*

– *I like watching television on the whole.*

– *Na ogół lubię oglądać telewizję.*

– *First of all I like reading books.*

– *Przede wszystkim lubię czytać książki.*

– *In the first place I like going to the theatre.*

– *Przede wszystkim lubię chodzić do teatru.*

– *I also like giving parties.*

– *Ponadto lubię organizować przyjęcia.*

– *I really liked that.*

– *Naprawdę to lubię.*

– *As a matter of fact I don't like reading books at all.*

– *Prawdę mówiąc, nie lubię wcale czytać książek.*

– *What do you like best?*

– *What I like best is splashing and swimming on a hot day.*

– *Well, everybody has his likes and dislikes.*

– *Cóż, każdy ma swoje upodobania i uprzedzenia.*

– *I like music a lot.*

– *He extremely likes war films.*

CZŁOWIEK I SPOŁECZEŃSTWO – TEST

1. Wymień przynajmniej 4 elementy osobowości.

Odp.

2. Podane niżej potrzeby podziel na biologiczne, psychiczne, społeczne.

przynależność do grupy, jedzenie, poczucie miłości, oddychanie, sen, uznanie społeczne, poczucie bezpieczeństwa, działanie na rzecz innych, poczucie akceptacji

biologiczne	psychiczne	społeczne

3. Podaj definicje pojęć: socjalizacja, interakcja, więzi społeczne.

socjalizacja –

interakcja –

więzi społeczne –

4. Podkreśl role społeczne, które odgrywasz:

dziecko, kolega, rówieśnik, uczeń, przyjaciel, student, rodzic, dziadek, nauczyciel, pracownik, opiekun, pracodawca

5. Zaznacz TAK, jeśli zdanie jest prawdziwe lub NIE, jeśli jest nieprawdziwe.

	TAK	NIE
1. Pierwszą grupą społeczną człowieka jest rodzina.		
2. Liczba grup społecznych zwiększa się w miarę dorastania.		
3. Większość czasu człowiek spędza w dużych grupach społecznych.		
4. Grupy społeczne w niewielkim stopniu kształtują nasze postawy.		
5. W grupach społecznych uczymy się najważniejszych zachowań społecznych.		
6. Grupy społeczne tworzą społeczeństwo.		

6. A. Wymienione niżej grupy społeczne podziel na pierwotne i wtórne.

partia polityczna, naród, rodzina, sąsiedzi, pracownicy jednej firmy, przyjaciele

grupy pierwotne –

grupy wtórne –

B. Wyjaśnij, na czym polega różnica między tymi grupami.

.....

.....

7. Spośród grup społecznych wymienionych w poleceniu 6. wypisz po jednym przykładzie grupy formalnej i nieformalnej.

grupa formalna –

grupa nieformalna –

8. Pozycji zajmowanej w grupie przyporządkuj odpowiednią rolę.

- a) szef, b) ekspert, c) krytykant, d) buntownik,
e) błazen, f) sierotka, g) luzak, h) kozioł ofiarny

1. osoba lekceważona, posiadająca słabą pozycję w grupie

2. osoba wiecznie niezadowolona

3. osoba nieporadna, oczekująca pomocy od innych

4. osoba, która przewodzi grupie, podejmuje decyzje

5. osoba, która zna się na wszystkim, udziela wyjaśnień

6. osoba, która stale się wygłupia

7. osoba, która podburza innych, nie podporządkowuje się zasadom

8. osoba, która stoi z boku, w nic się nie angażuje

9. Scharakteryzuj sposoby podejmowania decyzji w grupie.

consensus –

lider –

głosowanie –

10. Połącz charakterystykę z odpowiednim typem przywódcy.

a) przywódca autokratyczny b) przywódca manipulujący c) przywódca charyzmatyczny d) przywódca demokratyczny

1. podejmuje trudne i „niewykonalne” zadania, posiada ogromny autorytet, przekonuje innych do swoich działań, sprawdza się w trudnych sytuacjach;
2. inicjuje działania służące skłóceniu grupy i wykorzystuje sytuację, otacza się „informatorami”, nastroje grupy wykorzystuje do utrzymania własnej pozycji;
3. podejmowanie decyzji pozostawia grupie, ma zaufanie do innych, potrafi słuchać, jest pomocny, przyznaje się do błędów, często stosuje nagrody;
4. sam podejmuje decyzje, nie znosi sprzeciwu, nie przyznaje się do błędów, stosuje kary, często krytykuje.

11. Stwórz swoją listę 5 wartości, którymi kierujesz się w życiu. Uporządkuj je, zaczynając od najważniejszej.

Odp.

12. Społeczeństwo jest zróżnicowane. Wyjaśnij, czego dotyczą

a) różnice biologiczno-fizyczne b) różnice demograficzne c) różnice psychiczne d) różnice społeczne

13. Obok podanych stwierdzeń wpisz P (prawda) lub F (fałsz).

	P	F
1. Konflikt interpersonalny to konflikt między osobami.		
2. Jednym z powodów powstawania konfliktów jest niezgodność celów.		
3. Konflikty nie są wpisane w ludzką naturę		
4. Wyeliminowanie konfliktów jest niemożliwe.		
5. Wszystkie konflikty są niszczące.		
6. Metody rozwiązywania konfliktów to kompromis.		

14. Uporządkuj kolejno etapy negocjacji.

a) Realizacja porozumień b) Wstępne propozycje rozwiązań c) Ustalenie problemu d) Porozumienie

Odp.

ODPOWIEDZI

Odp. 1 emocje, uzdolnienia, postawy, temperament, potrzeby

Odp. 2 potrzeby biologiczne: jedzenie, oddychanie, sen

potrzeby psychiczne: poczucie bezpieczeństwa, poczucie akceptacji

potrzeby społeczne: działanie na rzecz innych, uznanie społeczne, przynależność do grupy

Odp. 3

• **socjalizacja** – proces uczenia się życia w społeczeństwie poprzez naśladowanie i uczenie się określonych zachowań od innych; trwa przez całe życie

• **interakcja** – wzajemne oddziaływanie

• **więzi społeczne** – więzi łączące jednostkę z grupą oraz zachodzące między nimi relacje

Odp. 4 Np. dziecko, kolega, rówieśnik, uczeń, przyjaciel, student, rodzic, dziadek, nauczyciel, pracownik, opiekun, pracodawca

Odp. 5 1. TAK, 2. TAK, 3. NIE, 4. NIE, 5. TAK, 6. TAK

Odp. 6

A. **grupy pierwotne** – rodzina, sąsiedzi, przyjaciele

grupy wtórne – partia polityczna, naród, pracownicy jednej firmy

B. Między uczestnikami grupy pierwotnej istnieją silne więzi osobiste i mają miejsce bezpośrednie kontakty, natomiast uczestnicy grupy wtórnej są połączeni więziami wynikającymi z realizacji wspólnych interesów.

Odp. 7 grupa formalna – partia polityczna

grupa nieformalna – przyjaciele

Odp. 8 1. – h), 2. – c), 3. – f), 4. – a), 5. – b), 6. – e), 7. – d), 8. – g),

Odp. 9

consensus – wszyscy członkowie grupy muszą zaakceptować decyzję

lider – decyzja podjęta przez jedną osobę, a dotycząca całej grupy

głosowanie – każdy głos jest jednakowo ważny, podejmuje się decyzję, za którą opowiada się większość

Odp. 10 a) – 4, b) – 2, c) – 1, d) 3

Odp. 11

Np. 1. rodzina, 2. zdrowie, 3. uczciwość, 4. przyjaźń, 5. wykształcenie

Odp. 12

a) różnice biologiczno – fizyczne – wygląd i budowa ciała

b) różnice demograficzne – płeć i wiek

c) różnice psychiczne – np. temperament i uzdolnienia

d) różnice społeczne – np. majątek, władza

Odp. 13 1.P, 2.P, 3.F, 4.P, 5.F, 6.P

Odp. 14

1. Ustalenie problemu 2. Wstępne propozycje rozwiązań

3. Porozumienie

4. Realizacja porozumień

Chcę zostać...

dziennikarzem

Studia

Szkoły niepubliczne oferują zazwyczaj kształcenie na trzyletnich studiach licencjackich, rzadziej pięcioletnich magisterskich.

Po licencjacji można zdobyć tytuł magistra na państwowej uczelni, przeważnie na innym kierunku, np. politologii czy kulturoznawstwie.

Dziennikarstwo i komunikację społeczną można studiować na uczelniach publicznych i niepublicznych, w trybie stacjonarnym (dziennym) i niestacjonarnym (zaocznym), w systemie studiów I (licencjat), II (magisterium) stopnia.

Zanim rozpoczniesz naukę, dobrze jest zastanowić się nad specjalizacją. Inna wiedza i inne umiejętności potrzebne są sprawozdawcy sportowemu, inne dziennikarstwu kulturalnemu, a jeszcze inne – przysłemu pracownikowi działu ekonomicznego.

Każdy jednak powinien umieć pisać teksty (dotyczy to nie tylko dziennikarzy prasowych) i posługiwać się poprawną polszczyzną.

- By uprawiać ten zawód, kierunkowe studia nie są konieczne, niezbędna jest natomiast ciekawość ludzi i zjawisk zachodzących w świecie.
- Dziennikarstwa to popularny, ciekawy i mocno oblegany kierunek, na który trudniej się dostać, niż z niego wylecieć.
- Bycie dziennikarzem kojarzy się z powszechnym uznaniem i sympatią, wykrywaniem wielkich afer i odbieraniem za to prestiżowych nagród, jednak musisz pamiętać, że tylko niektóre nazwiska i twarze stają się znane szerokiej publiczności.
- Ukończenie tego kierunku nie daje gwarancji sukcesu, a nawet pracy. Konkurencja w zawodzie jest bardzo duża, ponieważ dziennikarstwo jest zawodem otwartym i o tą pracę mogą ubiegać się również absolwenci innych kierunków.

PREDYSPOZYCJE I WYMAGANIA

- • Myśląc o wyborze tego zawodu, musisz być ciekawy świata, zainteresowany przemianami społecznymi i gospodarczymi dokonującymi się wokół.
- • To studia dla ludzi łatwo nawiązujących kontakty, komunikatywnych, otwartych, przebojowych, takich, którzy nie boją się dyskutować i wyrażać swoje opinie.
- • Ważne są także takie cechy osobowe jak: kreatywność, umiejętność rozmawiania z ludźmi oraz pracy w grupie, rzetelność, koleżeństwo i uczciwość.
- • Wyjątkowo cenna w tym zawodzie jest inteligencja, erudycja, elokwencja, sprawność w posługiwaniu się słowem i... poczucie humoru.
- • Praca dziennikarza wymaga odpowiedzialności za słowo, dużej odporności psychicznej, umiejętności pracy pod presją czasu, wysiłku intelektualnego, a często nawet fizycznego. Bywa niebezpieczna.
- • Ważnymi cechami dobrego dziennikarza jest umiejętność kojarzenia faktów, rzetelność, niezależności, uczciwość, obiektywizm i umiejętność spojrzenia na dane zjawisko z różnych stron.
- • Podstawą jest biegłość w obsłudze komputera i sprawność w poruszaniu się w Internecie i perfekcyjna znajomość angielskiego.
- • Chcąc pracować w telewizji konieczna jest dobra prezencja i odpowiedni głos, dziennikarzowi radiowemu wystarczy tylko to ostatnie.

CZEMU STUDIOWAĆ DZIENNIKARSTWO?

- Często mówi się, że aby być dziennikarzem, nie trzeba kończyć studiów dziennikarskich. Owszem, nie jest to warunek konieczny, ale dzięki tym studiom możesz poczuć prawdziwą dziennikarską atmosferę.
- Masz kontakt z zawodowymi dziennikarzami oraz osobami, które zajmują się teorią dziennikarstwa, ludźmi, którzy mogą pomóc przetrzeć zawodowe szlaki. Dzięki tym kontaktom łatwiej pokazać się w środowisku, wkieć się w dziennikarki świat, załapać cenne kontakty.
- Studia na dziennikarstwie uczą odpowiedzialności za słowo, dają możliwość płynnego wejścia do zawodu.
- Na tym kierunku nie ma wyścigu szczurów. Ludzie są wobec siebie serdeczni, pomocni, pożyczają notatki, nie ma rywalizacji, osiągania sukcesu za wszelką cenę. Dziennikarze wiedzą, że w przyszłości dzięki dobrym kontaktom, znajomościom, wtyczkom w różnych środowiskach, będą mogli pisać artykuły, tworzyć materiały radiowe, zamieszczać newsy w PAP-ie.
- Wśród studentów dziennikarstwa jest sporo osób, które podejmują naukę na drugim kierunku: prawie, psychologii, socjologii, ochronie środowiska, czasami na innych uczelniach: filologię francuską, włoską. Powodem takiej decyzji jest często chęć wyspecjalizowania się w jakiejś dziedzinie, a przez to stania się bardziej kompetentnym dziennikarzem.

INWESTYCJE W LICEUM

- Wybierz humanistyczny lub dziennikarski profil klasy w liceum.
- • Stwórz szkolną gazetkę, działaj w radiowęźle, nawiąż współpracę z lokalną gazetą czy telewizją kablową. To cenne doświadczenie, którym będziesz mógł się pochwalić się podczas rekrutacji na studia.
- • Powinieneś dobrze orientować się w historii, a bardzo dobrze w historii XX wieku oraz zagadnieniach z wiedzy o społeczeństwie. Dlatego nie odpuszczaj sobie tego przedmiotu.
- • Musisz na bieżąco śledzić to, co dzieje się w kraju i na świecie – w polityce, gospodarce, kulturze i sporcie. Tej wiedzy nie da się nadrobić w ciągu jednego dnia, a jest konieczna w pracy dziennikarskiej.
- • Na studiach i później w pracy szalenie pomaga odczytanie. Kiedy się dużo czyta, zna się dużo słów, można dzięki temu napisać lepszy tekst, łatwiej przeprowadzić wywiad czy poprowadzić dyskusję w studiu.
- • Musisz mieć otwarty umysł. Obserwuj to co dzieje się wokół Ciebie, w szkole, dzielnicy, mieście. Pomyśl, co mogłoby stanowić materiał do artykułu, jakbyś go mógł napisać? Czasem warto zwrócić uwagę na zwykłą ulotkę, którą ktoś wsadził w drzwi mieszkania – tam też może być bardzo interesująca informacja.
- • Ta ciekawość może Ci pomóc w wyborze specjalizacji i tematyki, którą chciałbyś się w przyszłości zająć.
- • Powinieneś pisać, pisać, pisać! Jeśli nie masz wrodzonego talentu, dzięki temu, nauczysz się dobrze rzemiosła pisarskiego, wzbogacisz swój język, nauczysz się zwięzłości wypowiedzi i umiejętności w posługiwaniu się słowem.
- • Ta sprawność będzie nieoceniona kiedy w krótkim czasie będziesz musiał napisać tekst dla gazety codziennej, czy działu informacyjnego radia i telewizji.
- • Oczywiście, jak na większości kierunków, bardzo potrzebna jest znajomość języków obcych. W późniejszej Twojej pracy, jako np. zagranicznego korespondenta, wręcz niezbędna. Angielski to podstawa.

Przykładowe specjalizacje

- specjalizacja radiowa,
- telewizyjna,
- prasowa,
- fotograficzna,
- agencyjna,
- internetowa (przygotowuje do pracy w redakcji portalu internetowego)
- dziennikarstwo międzynarodowe (przygotowuje studentów do pracy w charakterze korespondenta zagranicznego);
- dziennikarstwo sportowe (edukuje przyszłych sprawozdawców z imprez sportowych);
- reportaż multimedialny
- marketing medialny i public relations.

Jeśli się na nią zdecydujesz będziesz specem od kreacji wizerunku firmy, a także będziesz odpowiadał za kontakty z mediami.

Praca

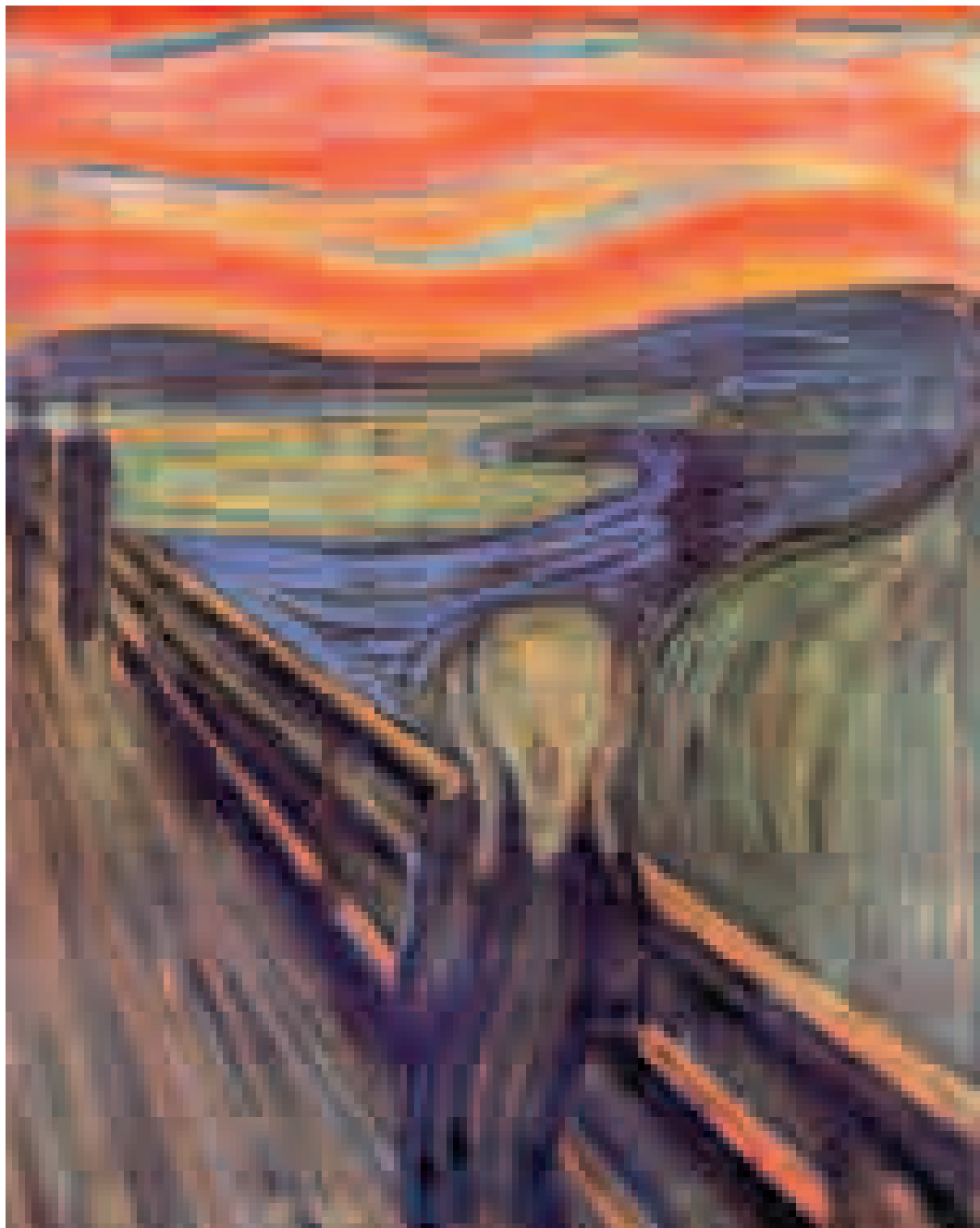
Po ukończeniu studiów na dziennikarstwie będziesz mógł starać się o pracę w:

- redakcjach gazet codziennych i magazynów,
- redakcjach portali internetowych,
- domach mediowych,
- agencjach reklamowych, public relations i promocyjnych,
- placówkach upowszechniania informacji i kultury,
- instytucjach i organizacjach działających w sferze publicznej i utrzymujących kontakty z mediami.

EDWARD MUNCH – „KRZYK”

EKSPRESJONIZM – ojczyzną ekspresjonizmu są Niemcy, a jest to istotny kierunek w sztuce XX wieku, który objął: malarstwo, filozofię, literaturę, a nawet muzykę, jako tzw. „bunt synów przeciw ojcom”. Synowie – młode pokolenie XX wieku, żyjące w poczuciu katastrofy i barbarzyństwa epoki, występuje ze swoimi założeniami około roku 1910. Słowo-klucz brzmi: ekspresja, czyli wyrażanie, uzewnętrznienie treści wewnętrznych. I tak w myśl zasad ekspresjonizmu sztuka musi stworzyć przekaz wnętrza człowieka, jego wewnętrznych przeżyć, bez względu na konwencje i dotychczasowe przyzwyczajenia. Warto skojarzyć sobie z tymi założeniami obraz pt. *Krzyk* Edwarda Muncha, który jest wspaniałą realizacją powyższych postulatów, dowodem na to, że sztuka pokazuje i uzewnętrznia wewnętrzne przeżycie ludzkie.

To jest przestrzeń, do której nie chciałabym trafić. Nie z powieści szaleńca, nie z wizji halucynogennej. Taką rzeczywistość namalował norweski malarz **Edward Munch** (1863-1944). Udowodnił tym samym, że namalować można wszystko, nawet coś tak niewidzialnego jak krzyk. Bo to jest krzyk – nie tylko postać z pierwszego planu jest jednym okrzykiem cierpienia, cały świat zawirował i zatracił się w bolesnym krzyku. Jeszcze niejedną raz ujrzysz ten obraz, jest bowiem najsłynniejszym dziełem Muncha, jest też pokazywany jako przykład **ekspresjonizmu** w malarstwie.

Nie jest przestrzenią z dzieła literackiego, ale mógłby być. Munch przyjaźnił się z literatami: Strindbergiem, Ibsenem, Przybyszewskim, a wkrótce dowiesz się, że takie właśnie przestrzenie pasują do ich twórczości. Jest w niej także przecucie katastrofy, skumulowanie złych uczuć; czerwony zachód słońca zwiastuje nieszczęście... „Czułem jak krzyk przebiega przyrodę”- miał powiedzieć artysta. Udało mu się to utrwalić, zresztą malował cały cykl obrazów pod tytułem „Zagrożenie życia”. Pokazywał chorobę, cierpienie, zagrożenie, krzyk współczesnego świata.